

Felak ve Nas Sûrelerinin Kavram ve İ'rab Açısından Tahlili

Dr. Öğretim Üyesi Necla YASDIMAN DEMİRDÖVEN
Kâtip Çelebi Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İzmir
neclayasdimandemir@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7153-3507

Özet

Felak ve Nas sûreleri diğeri adıyla Muavvizeteyn (iki sığındırıcı) Kur'an'ın son iki sûresidir. Hakkında sahih diye isimlendirilen hadislerin yönlendirmesiyle gece yatarken ve güne başlarken pek çok Müslüman bu iki sûreyi ezberden devamlı okumayı alışkanlık edinmiş durumdadır. Yaptığımız araştırmalarda bu iki sûrenin kavram ve i'rab açısından özel olarak ele alınıp incelendiği makale ve teze pek rastlanmadığı görülmüştür. Ancak artık Türkçe konuşanlar internete erişim sayesinde akademik sahada bu konuda nelerin yazıldığını araştırmakta ve kolayca konuyla ilgili bildiri makale ve tezlerle süratle kavuşur hale gelmektedir. Arapça kaideleri öğrenenlerin sayıları da giderek artmaktadır. Hâlbuki kavram ve i'rabın sûreler bazında ele alınıp incelendiği eserler Arap Dili ve Belâgatı sahasında henüz çok yaygınlaşmamıştır. Bu sebeple bu çalışmada bu iki sûrenin kavram ve dilbilgisi açısından tahlili amaçlanmıştır. Öncelikle Kur'an'ın sûre sıralamasını kendisiyle bitirdiği bu iki sûrenin önemi araştırılmıştır. Akabinde her bir ayetinin içindeki kelimeler kaynak eser durumundaki pek çok Arapça sözlükten taranmıştır. Daha sonra her bir ayet ayrıca Arapça dilbilgisi kaideleri bakımından tahlile tabi tutulmuştur. Bu konuda eser veren önceki ve sonraki dönemlerin âlimleri arasında farklı irab ve kavram değerlendirmelerinin manalara etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Türkçe meallerden örnekler verilerek farklı anlam verenlerin durumu da incelememize dâhil edilmiştir. Bazı ayetlerdeki kelimelerin sözlük anlamıyla cümlelerin tahlilinin bazı müfessirlerin değerlendirmesiyle örtüşüp örtüşmediği, Türkçe meallerde bu durumun nasıl yansıtıldığı tesbit edilmiştir. Kelimelerin sözlük anlamı ve cümlelerin irabıyla bazı Türkçe meallerin örtüşmediği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Felak Sûresi, Nas Sûresi, Şer (Kötülük), Sihir ve Büyü, Vesvese Verenler.

Analysis of Felak and Nas Surahs in Terms of Concept and İ'rab

Abstract

Felak and Nas are the last two surahs of the Qur'an, also known as 'Muavvizeteyn' (two shielder). With the guidance of the hadiths that are called sahih, many Muslims have become the habit of constantly reading these two surahs while going to sleep at night and before starting the day. Our research has revealed that there has not been many articles and theses about two surahs that approached and examined in terms of concept and grammar analysis specifically. However, Turkish people are now researching what is written on the current subject in the academic field due to easy access to the internet, and they are able to quickly reach the articles and theses on this topic. The number of learners of Arabic language is also increasing. However, the works in which the focus is the concept and the grammar analysis of surahs have not become widespread in the field of Arabic Language yet. For this reason, this study aimed to analyze these two surahs in terms of concept and grammar. Firstly, we investigated the importance of these two surahs, which the sequence of surahs located at the end of the Qur'an. Subsequently, the words in each verse were scanned from many Arabic dictionaries. Then, each verse was also analyzed in terms of Arabic grammar bases. It has been investigated whether there is any effect of the concept and grammar evaluations of former and latter scholars, who has done related resarch in this topic, on the meanings of the verses. The examples of those who provided different meanings by giving examples from Turkish meanings of Quran were also included in our study. It was examined that whether the analysis of the sentences in the dictionary meaning of the words in some verses coincides with some commentators' evaluations. We also examined if and how this concurrency was reflected in the Turkish meanings of Quran. Our research revealed inharmoniousness between the dictionary meanings of the words, the grammar analysis (i'rab) of the sentences and some of the Turkish meanings of the Quran.

Keywords: Surah Al-Felak, Surah Al-Nas, Evil, Magic and Sorcery, Misgiving.

GİRİŞ

Kur'an-ı Kerim'in 113. ve 114. yani son iki sûresi olan Felak ve Nas sûreleri "Muavvizeteyn" (iki sığındırıcı) olarak adlandırılmıştır. Münafıklıktan kurtarıp şifaya kavuşturan anlamında "el-Mukaşşetâni" denildiği de haber verilmiştir (Kurtubî, 1964: XX, 251). Muavvizeteyn kulun

savunmada kendi kendine yetemeyeceği, başvurduğu tedbirlerin de çaresiz kalacağı durumları anlatmaktadır.

Sığınma (الْعَوْدُ); iltica etmek, himaye istemek ve ona bağlanmak anlamını taşır (Râgıb, 1992: 594). Her iki sûrede de Yüce Allah'a ilticâ edilip himayesi ve desteği istenen olgular 'De ki:' emir fiilinin ardından "sığınırım" anlamına gelen tek bir fiile " (أَعُوذُ)" fiiline bağlanır. "De ki" ifadesiyle hem Hz. Peygamber'in hem de dolayısıyla bizim söylememiz emredilen sığınma cümleleri kastedilir.

Kaynaklarda İbn Mes'ud'un mushafında bu iki sûrenin yer almadığı hatta hiçbir sahabi bu görüşünde kendisine katılmasa da onun bu iki sûreyi Kur'an'dan saymadığı rivayetleri dolaşmaktadır. Ancak ittifakla onun bu konuda tek kaldığı ve yanıldığı hükmüne varılmıştır. Sahabi de olsa sonuçta yanılma insan içindir ve elbirliğiyle bu iki sûrenin Kur'an'dan olduğu delillerle ispat edilmiştir. Böylece resmî mushaflarda son iki sûre olarak yer almıştır (Geniş bilgi için bkz. Buhârî, *Tefsîr*, 113; Işık, 1995: XII, 301-302).

Felak ve Nas Sûreleri Hakkındaki Bazı Hadisler

Ayetlerin içeriğine bakıldığında anlaşılacakla birlikte Hz. Peygamber'den gelen rivayetler de bu iki sûrenin her insanın hayatı boyunca okuyup bağlanması gereken iki ilticâ makamı olduğunu hissettirmektedir. Hz. Peygamber Ukbe b. Âmir'den gelen rivayetinde bu iki sûre için "Bana bazı âyetler indirildi ki benzerleri görülmemiştir: el-Muavvizeteyn" demiştir (Müslim, *Salâtü'l-müsâfirîn*, 264, 265). Ayrıca Hz. Âişe'den gelen bir rivayette bu iki sûreyle birlikte İhlas sûresine "Muavvizât" adının verildiği kaydedilmiştir (Buhârî, *Fezâ'ilü'l-Kur'ân*, 14; Müslim, *Selâm*, 50, 51). Hz. Âişe'den nakledildiğine göre; Resûlullah rahatsızlık zamanında ve gece yatağa gireceği sırada İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini üç defa okuyup avuçlarına üfler ve elleriyle bütün vücudunu sıvazlardı (Buhârî, *Fezâ'ilü'l-Kur'ân*, 14; Ebû Dâvûd, *Edeb*, 98; Tirmizî, *Da'avât*, 21).

Yine Buhârî ve Müslim'de Hz. Âişe'den gelen rivayette bildirildiğine göre; Zureykoğulları Yahudilerinden Lebid b. el-A'sam adında bir Yahudi (veya bazı rivayetlerde onun kızları) Hz. Peygamber'e büyü yapmıştır. Öyle ki bir işi yapmadığı halde kendisine yapmış gibi gelmektedir. Bu hal dokuz ay (veya 3 ay) devam etmiştir. Sonra Hz. Peygamber'e rüyasında iki melek gelmiş, bir tarak, taranınca tarakta kalan birkaç kıl, erkek bir hurma ağacının özü üzerindeki bir kapçığı ile büyü yapıldığını ve bunların Zu Evran kuyusunun ortasındaki bir taşın altına konulduğu haberini vermişlerdir. Bunun üzerine bunlar oradan çıkarılmıştır. İşte Felak ve Nas Sûreleri de bunun üzerine hicrî 7. yılda nazil olmuş, Allah Rasûlü bu sûreleri okuyarak şifa bulmuştur. (Rivayetler için bkz. Buhârî: *Tıb*, 47, 49, 50; *Bed'u'l-halk*, 11; *Cizye*, 14; *Edeb*, 56; Müslim: *Selâm*, 43; Ahmed b. Hanbel: *Müsned*, VI, 57, 63-64, 96, 367; Nesâî, *Tahrim*, 20/4077.)

Sûrelerin iniş sebebi olarak Hz. Peygamber'e büyü yapıldığını ve bu sûrelerle korunması gerektiğini belirten rivâyetleri hem Mutezile hem de son dönem çağdaş müfessirler kabul etmemişlerdir. Zira bu kabul müşriklerin Kur'an'da "Siz ancak büyülenmiş bir adama tâbi oluyorsunuz" (Furkân 25/8) sözlerini doğru kabul etmek anlamına gelecektir. Ayrıca Kur'an kendisinin sihirle alakasının olmadığını (Sâd 38/4-5), Peygamberimizin insanlardan gelebilecek her türlü zarardan korunduğunu bildirmiştir (Mâide 5/67). Her ne kadar bu rivayetler sahih kabul edilse bile bazı müfessirler, söz konusu haberlerin âhâd olması sebebiyle itikat meselesinde hüccet olmayacağını bildirmişlerdir. Ehlisünnet bilginlerinin çoğunluğu ise Hz. Peygamber'e sihir yapılsa da vahiy ve peygamberliğini değil insan olması hasebiyle kendisini etkilediğini belirtmişlerdir. Zira vahiy korunma altındadır (Aydar, 2005: XXX, s.336-337).

Pekçok müfessire göre Allah'ın kontrolünde olan vahye hiç bir etkisi yoksa da Allah Rasûlüne sihir yapıldığı ve Hz. Peygamber'in bundan etkilendiği doğrudur. Örneğin Mevdûdî'ye göre bu olayı ilmî

eleştiriye alıp yanlış olduğunu söylersek hiçbir tarihi olayı doğru kabul etmememiz gerekir. Zira bu olay ‘Hz. Aîşe, Zeyd b. Erkam ve İbn Abbas’tan, Buhari, Müslim, Nesei, İbn Mace, İmam Ahmed, Abdurrezzak Humeydi, Beyhaki, Taberânî, İbn Sa’d, İbn Merduye, İbn Ebi Şeybe, Hakim, Abd b. Humeyd v.s. muhaddisler tarafından o kadar çeşitli ve müteaddit senetlerle nakledilmiştir ki, olay mütevatir seviyeye ulaşmıştır’. Ayrıca dünyadaki pek çok tecrübenin nasıl gerçekleştiğinin bilimsel izahı da yoktur. Açıklamasını bilmiyoruz diye inkara gitmemiz yanlıştır. Sihirle gerçekler değişmez fakat insanın duyguları bundan etkilenebilir. Örneğin Hz. Mûsa karşısında atılan sopa ve ipler gerçekte yılan olmamıştı fakat Hz. Mûsa da dahil olmak üzere oradaki pekçok insan öyle zannetmişti. (Bkz. Mevdûdî, 2005: VII, 320)

Bu iki sûrenin beraber indiği hakkında ittifak varsa da bu rivayeti kabul etmeyenlerin de dahil olduğu bir topluluğun etkisiyle ve sözlerinin Mekki sûrelere benzemesi nedeniyle sûrelerin Mekki mi Medeni mi olduğu hususunda ihtilaf vardır (Bkz. Işık, 1995: XII, 301-302; Yaşaroğlu, 2006: XXXII, s.392-393).

Sihir veya büyüden korunma da dahil olmak üzere karşılaşılabilecek her türlü şerden Allah’a sığınmanın emredildiği bu ayetler insan için yegane sığınılacak gücün Allah olduğunu içinde yer alan kavramlarla ispat etmektedir.

Bu sebeple biz de öncelikle sûreleri anlayabilmek için her bir ayeti ayrı ayrı ele alarak içinde geçen bazı önemli anahtar kavramları ele aldık. Ardından ayetin îrâbını (dilbilgisi tahlilini) inceledik. Sonra da Türkçe meallerde bu kavramlara karşılık olarak sunulan kelimeleri 19 meal örneği üzerinden sunarak karşılaştırma yapmak isteyen okuyucuya bir fikir vermek istedik. Doktora veya doçentlik tezi değil de ‘Makale’ vasfını taşıyan bu araştırmamızda sınırlı sayfa sayısına sahip olmamız nedeniyle (قُلْ) (De ki:) v.b. gibi ehline malum olan kelimelerin kısaca sadece sözlük kaynaklarına işaret edilecektir. Manasında ihtilaf edilen ve daha ziyade müfessirlerin de derinlemesine tahlil ettiği kavramlara ise ağırlık verilecektir.

Bu girişten sonra sûrelerin ayetlerini incelemeye geçebiliriz.

I. FELÂK (Aydınlığa Çıkış) SÛRESİ

Kur’ân-ı Kerîm’in 113. yani sondan bir önceki sûresidir. Adını ilk ayette geçen (الْفَلَق) ‘Felak’ kelimesinden almıştır. 5 ayet, 23 kelime ve 74 harftir.

Felak Sûresinin Arapçası ve genel olarak Meâli şöyledir:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ لَا {1} مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ لَا {2} وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ لَا {3} وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ
فِي الْعُقَدِ لَا {4} وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ لَا {5}

(113/ FELAK, 1- 5): De ki: Yarattığı şeylerin şerrinden, girdiği zaman karanlık gecenin şerrinden, düğümlere üfleyenlerin şerrinden ve hased ettiği zaman, hasetçinin şerrinden (karanlığı yarıp aydınlatan) sabahın Rabbine sığınırım.

Bu bölümde önce Felak sûresinde yer alan bazı önemli anahtar kavramlar ele alınacak, ardından ayetin îrab açısından tahlili ve meallerle karşılaştırılması incelenecektir.

Bu sûrede incelememize konu olan kavramlar (رَبِّ), (الْفَلَقِ), (شَرِّ), (خَلَقَ), (غَاسِقٍ), (وَقَبَ), (النَّفَّاثَاتِ), (الْعُقَدِ), (حَاسِدٍ) kelimeleridir.

1. Felak Sûresi 1. Ayet: (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ لَا) De ki: '(Karanlığı yarıp aydınlatan) sabahın Rabbine sığınırım'.

1. 1. Felak Sûresi 1. Ayetin Kavram Tahlili

Birinci ayette müfessirlerin ihtilaf ettikleri kavram (الْفَلَقُ) kelimesidir. Ancak bütünlüğü bozmamak adına her kavramı kısaca sözlük anlamıyla vermek, sözlük anlamlarının bitiminde müfessirlerin görüşlerini tahlil etmek daha faydalı olacaktır.

1. 1. 1. (قُلْ) (De ki) kelimesi

Ayetteki (قُلْ) (De ki) emir fiili sözlükte (قَالَ يَقُولُ قَوْلًا) (dedi, söyledi) olarak geçer. (الْقَوْلُ) ve (الْقِيلُ) aynı manadadır. (الْقَوْلُ) ayrıca söz, gönlünde tasavvur ettiği halde söylemediği görüş, itikat, göstermek, ilgilenmek, tanımlamak ve ilham anlamlarına da gelir (Daha geniş bilgi için bkz. Râgıb, 1992: 688-689; Cevherî, 1987: V, 1806; İbn Fâris, 1979: V, 42; Ezherî, 2001: IX, 230; İbn Sîde, 2000: VI, 563; Zebîdî, t.y.: XXX, 292; İbn Manzûr, 1993: XI, 572).

1. 1. 2. (أَعُوذُ بِ) kelimesi

(عَادَ يَعُوذُ عَوْدًا بِ) sığındı, ürktüğü veya korktuğu şeyler hususunda *himaye istedi, tutunup sarıldı* manasındadır (Daha geniş bilgi için bkz. Halil b. Ahmed, t.y.: II, 229; İbn Dureyd, 1987: II, 698; Ezherî, 2001: III, 93-94; Cevherî, 1987: II, 567; İbn Fâris, 1979: IV, 184; İbn Sîde, 2000: II, 334; Fîruzâbâdî, 2005: 335; Zebîdî, t.y.: IX, 438-439; Râzî, (Muhtârû's-sihâh), t.y.: I, 116; İbn Manzûr, 1993: III, 498-499).

1. 1. 3. (رَبِّ) kelimesi

Asıl manası *terbiye etmek*, kamil mertebeye ulaşmaya kadar halden hale geçirerek inşâ etmektir. Cahiliye devrinde 'melik' anlamında kullanılırdı. *Terbiye etti* anlamında (رَبَّهُ، رَبَّاهُ و رَبَّبَهُ) fiilleri kullanılır. Rab sözcüğü bir mastardır ve *ism-i fâil* için istiâre edilmektedir. Rab ismi varlıkların faydasına olacak işleri üstlenen Allah'tan başkası için kullanılmaz. Şu ayetler bu hususu teyid eder: (وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا) (بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبُّ عَفُورٍ) *Güzel bir ülke ve çok bağışlayan Rab* (Sebe' 34/15), (الْمَلَائِكَةُ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا) "Size Melekleri ve peygamberleri **rabler** (yani ilahlar) edinmenizi emretmez. (Al-i İmran 3/80). Rabb kelimesi Allah'ın isimlerinden birisidir. Allah'dan başkası için tamlama yapılmadan kullanılmaz. Örneğin (رَبُّ الدَّارِ) (evin rabbi) ve (رَبُّ الْفَرَسِ) (atın rabbi) şeklinde kullanılabilir. Nitekim (اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّي) "**Rabbinin** yanında *beni an* " dedi. Ancak şeytan **rabbin** onu hatırlatmayı unutturdu (Yusuf 12/42); (ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ...) **Rabbin** dön de ona sor (Yusuf 12/50) ayetleri bu hususu açıklar. (Daha geniş bilgi için bkz. Râgıb, 1992: 336; Cevherî, 1987: I, 131; Râzî, (Muhtâr), t.y.: I, 116; Zebîdî, t.y.: II, 459-460; İbn Manzûr, 1993: I, 399-400).

1. 1. 4. (الْفَلَقُ) kelimesi

(الْفَلَقُ) kelimesi sözlük ve tefsirlerde tek bir anlam ile sınırlandırılmamıştır. Hakkında pek çok görüş vardır. Pek çok mealde 'sabah' manası ile karşılanırsa da Türkçedeki bu kelime Arapçadaki anlamını ifade etmek için yeterli değildir.

(الْفَلْقُ) kelimesi *bir şeyi yarmak, onu birbirinden ayırmak* manasına gelir. (فَلَقْنَا فَانْفَلَقَ): *Onu yardım, o da yarıldı* anlamını taşır. Yüce Allah kendisi için: (فَالِقُ الْإِصْبَاحِ) *Sabahı açtıran/söktüren* (En'am 6/96); (إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى) *Doğrusu taneyi ve çekirdeği yaran Allah'tır* (En'am 6/95) buyurur. İki tepe arasındaki basık araziye de *فَلَقٌ* denir. (رَبِّ الْفَلَقِ..) *Felak'ın Rabbine* (113/Felak 1) demek *Sabahın Rabbine* demektir. Bazıları da 'Bu kelime Allah'ın denizi yarmak için Hz. Musa'ya öğrettiği sözdür' derler. (الْمَفْلُوقُ) (*yarılan*) anlamındadır. (الْفَالِقُ): İki dağ arasındaki boşluğa ve devenin iki hörgücü arasında kalan sırt kısmına da denir. Sözlüklerde bu kelime için ifade edilenler; *aydınlığa çıkış, sabah / yarmak, açmak, yırtmak, çatlatmak (sabah'ın karanlığını yırtma hali) / mahlukat, yaratılmışlar / cehennemde bir zindanın adı/ iki dağ ya da tepe arasındaki basık arazi* manalarından oluşur. "Felak'üs-subh" ise günün doğuşunu anlatır. (Râgıb, 1992: 645. Ayrıca bkz. Halil b. Ahmed, t.y.: V, 164; Ahfeş, 1990: II, 589; Cevherî, 1987: IV, 1544; Ezherî, 2001: IX, 132; İbn Dureyd, 1987: II, 965; İbn Manzûr, 1993: X, 309, 310; İbrâhîm Mustafa ve diğ., t.y.: II, 701; Zebîdî, t.y.: XXVI, 310; Râzî, (Muhtâr), t.y.: 243; İbn Sîde, 2000: VI, 419).

İbn Kuteybe (ö. 276/889), (الْفَلْقُ) için sadece (الصَّبْحِ) '*sabah*' anlamını kullanır (İbn Kuteybe, 1978: 542). Taberî (ö. 310/922), sahâbî ve tâbîînden isimler vererek "Felak" kelimesinin cehennemde bir zindanın adı olduğunu, 'sabah' ya da 'yaratıklar' manasına da geldiğini söyleyenleri zikreder. Ona göre Arapçadaki manası "*Sabahın karanlığı yarması*" olmakla birlikte "Felak" denilen herşey âyetin kapsamına girebilir. Çünkü bunlardan hangisinin kastedildiğine dair belli bir delil bulunmamaktadır. Zira O zaten bütün bunların hepsinin Rabbidir (Taberî, 2000: XXIV, 699-702).

Maturidî'nin (ö. 333/944) beyanına göre; âyetteki "felak" (الْفَلْقُ) kelimesine bazılarının "sabah" mânasını verme sebebi felak'ın yarılıp açılan ve böylece içinde nelerin bulunduğu görülen şey olmasından kaynaklanır. Nitekim tohumlar, rahimler, bazı böcekler ve çekirdekler böyledir. Sabah da gecenin sonu ve yeni bir gündüzün başlangıcıdır. Gece ile gündüzü de inşa eden Allah olduğu için O'nun izni olmadan kimse O'nun düzeninin dışına çıkamaz. Bu sebeple imtihan gereği bulunduğumuz şu dünyada insanın dışındaki her varlığın içinde bulunan ve ortaya çıkabilecek yaratılış özelliklerinin şer olabilecek hususlarından Allah'a sığınılması emredilmiştir (Mâturidî, şamile, X, 654-655).

Nahhâs (ö. 328/939) da bu kelime hakkında ihtilafa düşüldüğünü ve farklı anlamlarını zikrettikten sonra Arabların bu kelimeyle 'sabahın yarılıp ortaya çıkmasını ve fecri' kastettiklerini söyler (Nahhâs, 2000: V, 197).

Maturidî'ye göre *Sabah Şafağının Rabbine* denmesinin en muhtemel sebeplerinden birisi eğitim ve öğretim amacına yöneliktir. Yani o zamanda gerçekleşmiş herhangi bir olayı hedeflememiştir. Fakat yüce Allah kendisinden sığınılması gereken bu varlıkların ne denli tehlikeli olabileceğini ezeli ilmiyle bildiği için bunlardan kendisine sığınılmasını emretmiştir. Böylece insanlar bu tehlikelere karşı hazır ve tedbirli olabilir, Allah'ın lutfuyla bu iltica ile nereden geleceğini bilemedikleri kötülükten korunabilirler. Esasen sihir denen olayın Kur'an ile yok edilebilmesi Hz. Musa'nın asasıyla sihirbazların sihirlerini yutmasından çok daha büyük bir olaydır. Âsâ maddi bir yapı olup gözle görülür şekilde yılan dönüşmüştür. Fakat Kur'an sadece manevî, görünmez denebilecek okuma etkisiyle büyüü yok edebilmektedir. Tabii ki bu da Allah'ın lutfuyla gerçekleşmektedir. Böylece kişinin zarardan kurtulup feraha kavuşması amaçlanmaktadır (Mâtürîdî, 2005: X, 653-654).

Râzî (ö. 606/1209) Felak hakkında zikredilen görüşleri sıraladıktan sonra alimlerin çoğunluğunun görüşünün "*sabah*" kelimesinde birleştiğini ifade eder. Zira sabah gecedan çıkartılıp "fâik" edilmektedir. Felak, "ism-i me'ûl" (*çıkarılmış*) anlamında, "fa'al" vezninde kelimedir. Arapça'da,

(هُوَ أَبْيَنُ مِنْ فَلَقِ الصُّبْحِ) “O, sabahın doğumundan (aydınlığından) daha açık” denilir. Zira bu şekilde sığınan kuldan Allah, zifiri karanlıktan aydınlığı çıkardığı gibi her çeşit korku ve sıkıntıdan çıkarır. Böylece ‘sabahın doğuşu’ ferahlığın gelişine örnek verilmiştir. Gecedan korkan, kurtuluş sabahının doğumunu gözler. Böylece sabah onun için müjde olur. İstemediği halde sabah verilmektedir. İstenip sığınıldığı takdirde nasıl verilmez? Burada kıyametin de bir örneği gizlidir. Gece insanlar sanki ölü, evler de kabirdir. Sabah evlerden çıkan insanların kimisi fakir, iflas etmiş ve borçlu vb. çıkar, kimisi ise huzurunda itaat edilen krallar gibidir. Kıyamet günü de aynen bu şekildedir. Bazıları sevap hususunda iflas etmiştir, bazıları da ahirette kendisine Burak sunulan saygı gösterilen kişi olur. Râzî'nin uygun bulduğu görüş ise ‘Felak’ın, bitkilerle yeryüzünü yarması gibi, Allah’ın yardıdığı her şey olduğu yönündedir. “(إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى) Doğrusu Allah, tanenin ve çekirdeğin Fâliki (yarıp-çıkaranı)dır” (En’âm, 6/95) ve “(إِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ) O kayalardan, nehirler fışkıranlar vardır” (Bakara, 2/74) ayeti bu kelimeyi açıklamaktadır. Yokluk karanlıklarının denizini yaratıp var etme yani tekvin nurlarıyla yarmaktadır. ‘Sabah’ kavramı da bu yarattıklarından sadece biri olmuş olur. (Râzî, (Mefâtiḥ), 2000 XXXII, 371-372).

Kurtubî (ö.671/1273) bütün bu anlamlara Felak’ın; suyla yarıp çatlayan kayalar ve dağlar / canlı varlık ile rahimin açılması/ hapisane görevlilerince mahkumların ayaklarına takılan tahta parçaları manalarını da ilave eder. Bu anlamları şiirlerle de destekler. Yani O’na göre de ister canlı, ister sabah, ister tane, ister çekirdek veya su gibi kendisinden bir şeyin yarıp ayrıldığı her varlığa “Felak” denir (Kurtubî, 1964: XX, 254-256).

Diğer müfessirler de Felak için benzer manaları kullanırlar. (Bkz. Neseî, 1998: III, 697; Zemahşerî, 1987: IV, 820; Âlûsî, 1995: XV, 519).

Mevdûdî (ö. 1979) felak kelimesinin "halak" (doğmak) manasına da dikkat çekerek yeryüzü ve gökyüzü de dahil olmak üzere bütün varlıkların bir nevi patlayıp yarıma ile yokluktan varlığa geçtiklerini zikreder. Nitekim "...gökler ve yer bitişikti, biz onları ayırdık." (Enbiya, 21/30) ayeti de bu durumun ispatıdır. Burada Allah'ın zat ismi değil de sıfat ismi olan **Rabb** kelimesinin kullanılma nedeni; "terbiye eden", "yetiştiren" anlamınının sığınma hadisesine daha uygun olmasından kaynaklanır. (Mevdûdî, 2005: VII, 331-332).

1. 2. Felak Sûresi 1. Ayetinin İ'rab Açısından Tahlili

قُلْ	De ki	Emir fiili, cezm alameti sonundaki sükundur, fâili (أَنْتَ) gizli zamiridir (Derviş, 1995: X, 623; İbn Hâleveyh, 1941: 232; Deâs, 2004: III, 476).
أَعُوذُ	sığınırım	Fiili muzari, merfu, ref alameti sonundaki dammedir (İbn Hâleveyh, 1941: 233), fâili (أَنَا) olarak takdir edilen müstetir (gizli) zamiridir (Behced, 1993: XII, 528; Deâs, 2004: III, 476). (أَعُوذُ) ve sonrasındaki isim cümlesi mekûlül'l-kavl (söylenen söz) olup (قُلْ) fiilinin mef'ûlün bihi'dir (Derviş, 1995: X, 623; Sâfi, 1998: XXX, 427; Deâs, 2004: III, 476; Behced, 1993: XII, 528).
رَبِّ	Rabbine	(بِ): harfi cer (zâid olduğu da söylenmiştir), (رَبِّ): mecrur isim, muzaf (İbn Hâleveyh, 1941: 233)

الفَلَقِ لَا (1)	sabahın	Muzafun ileyh, mecrur, cer alameti sonundaki kesradır, (برب الفلق) cümlesi (أعوذ) ile bağlantılıdır (Derviş, 1995: X, 623; Sâfi, 1998: XXX, 427).
------------------	---------	---

1. 3. Felak Sûresi 1. Ayet Meallerinin Kavram ve İ'rab Açısından Karşılaştırılması

Türkçe dilimize aktarılan mealler 1. ayete şu manaları vermişlerdir (Bkz. <https://acikkuran.com> (erişim tarihi 17.05.2020))

Bayraktar Bayraklı "De ki: *Ben, ağaran sabahın Rabbine sığınırım.* "

Edip Yüksel "De ki, *'Şafağın Rabbine sığınırım.'*"

Erhan Aktaş "De ki: *"Felak'ın Rabb'ine sığınırım.* "

Süleymaniye Vakfı "De ki *"Sığınırım, bölerek yaratmanın sahibine! "*

Ali Rıza Safa "De ki: *"Gündoğumunun Efendisine sığınırım!"*

Mustafa İslamoğlu "(Ey muhatab!) de ki: *"Sığınırım ben (yokluk gecesini) yararak varlığı çıkararak sabahın Rabbine: "*

Yaşar Nuri Öztürk "De ki: *"Yarılan karanlıktan çıkan sabahın Rabbine/yarılışlardan fişkıran oluşun Rabbine sığınırım! "*

Ali Bulaç "De ki: *Sabahın Rabbine sığınırım.* "

Elmalılı (sadeleştirilmiş) "De ki: *"Sığınırım o sabahın Rabbine, "*

Muhammed Esed "De ki: *"Sığınırım ben yükselen şafağın Rabbine, "*

Diyanet İşleri "De ki: *".. sabah aydınlığının Rabbine sığınırım."*

Elmalılı Hamdi Yazır "De ki: *Sığınırım Rabbine o Felakın"*

Süleyman Ateş "De ki: *Sığınırım ben, karanlığı yarıp sabahı ortaya çıkaran Rabbe"*

Gültekin Onan "De ki: *Sabahın rabbine sığınırım.* "

Hasan Basri Çantay "De ki: *Sabahın Rabbine sığınırım, "*

İbni Kesir "De ki: *Tanyerini ağartan Rabba sığınırım.* "

Şaban Piriş "De ki: *Mahlukatın Rabbine sığınırım.* "

Suat Yıldırım "De ki: *Sabahın Rabbine sığınırım"*

Ahmed Hulusi "De ki: *"Sığınırım Felak'ın (karanlığı yarıp aydınlığa kavuşturan nurun) Rabbine"*

Değerlendirme:

Görüldüğü gibi 'felak' kelimesine listeye aldığımız 19 meal'den 4'ü sadece 'Sabah' ifadesini kullanmış, yine sadece Şaban Piriş diğerlerinden ayrı olarak 'mahlukat' anlamını tercih etmiştir. Diğer mealler ise tek kelimedenden ziyade tefsir yapar gibi sözlüklerde incelediğimiz manalardan birkaç kelimeyle felak kelimesini ifade etmişlerdir. Yaşar Nuri Öztürk gibi bazı mealler fazladan konulan kelimeler için parantez koymaya gerek görmemiştir. Burada yer alan mealler sınırlı sayıda da olsa, bir internet

sitesinden Kur'an'ı anlamaya çalışana, o ayeti tanıma imkanı vermektedir. Sözlük manaları düşünüldüğünde her ne kadar bir nevi kısa tefsir gibi görünse de kavram açısından anlama olumsuz yönde etki edecek bir cümleye rastlanmamıştır.

Felak'ın Rabbi denilmesi Allah'ın isimlerinden birisinin de bu olduğunu açıklamaktadır. Gerçekte O zaten Rabbü'l-alemin (Fâtiha, 1/2) olmasına karşılık burada özellikle *Felak'ın Rabbi* (karanlığı yarıp aydınlatan) *Sabah'ın Rabbi* denilmiştir.

Bing Bang teorisinin de ispatladığı gibi maddi manevi tüm karanlıkları yarararak varlıkları ve aydınlığı ortaya çıkarabilecek tek varlık **Felak'ın Rabbi**dir. **Rab** (terbiye edici) ismiyle nitelendirilmesi de yaratılanlara ancak bu sıfatıyla müdahale edebileceğinin ve buna kâdir olanın ancak O olduğunun işaretidir.

Kendisine sığınanların sıkıntısını giderebilecek, onlara hükmünü dinletip tesir edebilecek tek Rab ancak gecenin karanlıklarını çatlatabilecek, sabahın nurunu, aydınlığını getirebilen **Rab** olacaktır. İnsanlar O'na **sığınmak**la kendi sıkıntılarından aydınlığa, ferah ve çözüme kavuşabilecektir. Bu kudrete sahip O'ndan başka birisi bulunmamaktadır. Zira sığınanın da sığınılan şeylerin de Rabbi O'dur (Yasdıman, 2012: 495-496).

İnsan bu özelliğin farkına vardığı an başkasına sığınma ihtiyacı duymaz. Çünkü tüm evren ve varlıkların O'nun kontrolü altında bulunduğunu O'ndan izinsiz yaprak esmeyeceğini bilir. Bunu kavrayamayan insanlar buna rağmen tarih boyunca cinlere tanrı ya da tanrıça diye düşündükleri meleklerle sığınmakta bugün de bu eyleme devam etmektedirler. "*Doğrusu insanlardan bazı erkekler, cinlerden bazı erkeklerle sığınırlandı da onların kibir ve azgınlıklarını artırırlardı.*" (Cin, 6) ayeti de bunu anlatır.

2. ve sonraki ayetler bu özelliğe sahip bir Rabb'e nelerin şerrinden sığınılması gerektiğini öncelikle tek bir cümleyle özetlemektedir:

2. Felak Sûresi 2. Ayet: (**مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ لَا**) *Yarattığı şeylerin şerrinden,*

2. 1. Felak Sûresi 2. Ayetin Kavram Tahlili

Bu ayette ihtilafa düşülen bir kavram yoktur. Gene de kısaca her kavramı kısaca sözlük anlamıyla vermek konunun bütünlüğü açısından faydalı olacaktır.

2. 1.1. (الشَّرُّ) kelimesi

(الشَّرُّ) kelimesi *kötülük, şer, ayıp, zararlı iş, fenalık* gibi anlamlara gelir. (الْخَيْرُ) herkezin rağbet ettiği şey olduğu halde zıt anlamı olan (الشَّرُّ) de herkezin kaçındığı şeydir. (Halil b. Ahmed, t.y.: VI, 216; Râgıb, 1992: 448; Ezherî, 2001: XI, 186-187; Cevherî, 1987: II, 695; İbn Fâris, 1979: III, 180; Zebîdî, t.y.: XII, 152-153; II, 1184; Ahmed Muhtar, 2008: II, 1184-1185; İbn Manzûr, 1993: IV, 400-401).

2. 1.2. (خَلَقَ) kelimesi

(خَلَقَ) kelimesinin aslı (التَّقْدِيرُ الْمُسْتَقِيمُ) *Doğru takdir* (planlama) demektir. Herhangi bir şeyi bir örneği ve aslı olmaksızın yarattı anlamındadır. (خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) *Göklerin ve yerin yaratılması* (En 'am 6/1) ayetinde bu kavramın manası hissedildiği gibi sadece Allah'a mahsus olarak yaratma anlamındaki (الْإِبْدَاعُ) kökünden türeyen (بَدِيعُ) kelimesinin geçtiği (بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) *göklerin ve yerin yoktan varedeni* (Bakara 2/117) ayeti de bu kelimeyle eş manada olduğunu göstermektedir. Ancak herhangi bir şeyden bir şey yaratmaya da (خَلَقَ) denmektedir. (خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ) *O sizi bir tek*

nefisten yarattı (Nisa 4/1), (خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ) *O insanı bir nutfeden yarattı* (Nahl 16/4) ve (خَلَقْنَا وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ) *Hani çamurdan kuş şekli gibi benim iznimle bir şeyler yaratıyordun* (Maide 5/110). (كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي) *Yaratanların en güzeli olan Allah ne yücedir* (Mü'minun 23/14) ayeti Allah'ın bu özelliği başkalarına da verebileceği görüşünü destekler. Ancak en iyi planı yapıp yaratan O'dur veya bu söz onların inanç ve kanaatini yansıtır denmiştir. (الخلق) kelimesi (المخلوق) anlamına da gelmektedir (Râgıb, 1992: 296-297; Ayrıca bkz. Halil b. Ahmed, t.y.: IV, 151-152; Zebîdî, t.y., XXV, 251; Ahmed Muhtâr 2008: I, 687).

Müfessirlerimiz bu kavramın ne anlatmak istediğine dair örnekler verirler. Râzî (ö. 606/1209), *yarattığı şeylerin şerrine* örnek olmak üzere iblis, cehennem, zararlı hayvanlar, haşereler, cinler ve insanları örnek verir. (مَا) ismi mevsulüne insanların da cinlerin de dahil olduğunu söyler. Çünkü varlıkların çoğunluğu akıllı olmayanların cinsinden olduğu için çoğunluğu temsil eden ismi mevsulün kullanılması daha uygundur. Aynı zamanda bu söze hastalık meydana getiren yiyecek, su ve ateşin de dahil olduğunu belirtir (Râzî, 2000: XXXII, 372-373).

Kurtubî (ö.671/1273) "*Yarattığı şeylerin şerrinden*" denilirken maksadın sadece bunlar değil, Allah tarafından yaratılıp da kötülük verme özelliği olabilecek her şeyi kapsayabileceğinin söylendiğini belirtir (Kurtubî, 1964: XX, 256. Ayrıca bkz. Zemahşerî, Zemahşerî, 1987: IV, 820; Âlûsî, 1995: V, 519; İbn Atiyye, 2001: V, 538).

Şüphe yok ki bu şer bize göredir. Çünkü her yaratılan bir hikmet ve faydaya yönelik olarak yaratılmıştır. Nitekim yüce Allah "*Rahman'ın yaratmasında hiç bir kusur göremezsin. Gözünü tekrar çevir, bir çatlak görüyor musun?*" (Mülk, 67/3) buyurur. "*İnsana bir şer dokunduğu zaman, feryad-u figan eder*" (Mearic, 70/20) ve "*Ona şer dokunduğu zaman, uzun uzun yalvarıp yakarır*" (Fussilet, 41/51) ayetleri Allah'ın bazı hastalık ve dertleri insanları imtihan için özel olarak yarattığını ortaya koyar. *Sabahın* meydana gelişi, hakikaten tüm karanlıkların gidip ferahlığın ve müjdenin ortaya çıkışı gibidir (Yasdıman, 2012: 499).

2. 2. Felak Sûresi 2. Ayetinin İ'rab Açısından Tahlili

مِنْ شَرِّ	şerrinden	(مِنْ): sükûn üzere mebni harfi cer, (شَرِّ): kesra ile mecrur isim, muzaf (İbn Hâleveyh, 1941: 233; Behced, 1993: XII, 528; Deâs, 2004: III, 476), (أَعُوذُ) ile bağlantılıdır (Derviş, 1995: X, 623).
مَا	şeylerin	Muzafun ileyh, sükun üzere mebni ismi mevsul cer mahallindedir (Derviş, 1995: X, 623; Sâfî, 1998: XXX, 427; Behced, 1993: XII/528; Harrât, 2005: IV, 1492; Deâs, 2004: III, 476). Buradaki mâ'nın (الَّذِي) anlamında olması da caizdir, masdar (مَا)'sı olması da mümkündür (Nahhâs, 2000: V, 197; İbn Hâleveyh, 1941: 233; Ukberî, t.y., II, 1310). Ayrıca (شَرِّ) değil de (شَرِّ) olarak okuyanlar da vardır. O zaman buradaki mâ (مِنْ شَرِّ) den bedel veya zâide olur, nâfiye olması caiz değildir. Zira (مَا خَلَقَ مِنْ شَرِّ) denilmesi mana bakımından caiz değildir (Ukberî, t.y.: II, 1310).

﴿ 2 ﴾ خَلَقَ لَا	yarattığı	Sıla: irabda mahalli olmayan fiil cümlesidir; (خَلَقَ) fetha üzere mebnî fiili mazidir (İbn Hâleveyh, 1941: 233; Sâfî, 1998: XXX, 427; Behced, 1993: XII, 528; Deâs, 2004: III, 476), Fâili (هُوَ) olarak takdir edilen müstetir (gizli) zamirdir, âid mahzuktur yani (خالقه)dur. (مَا)'nın masdar harfi kabul edilmesi durumunda (مَا خَلَقَ)'nın cer mahallinde masdar-ı müevvel olması da mümkündür (Derviş, 1995: X, 623; Ukberi, t.y., II, 1310; Behced, 1993: XII, 528; Neseî, 1998: III, 697).
------------------	-----------	---

2. 3. Felak Sûresi 2. Ayet Meallerinin Kavram ve İ'rab Açısından Karşılaştırılması

Bayraktar Bayraklı "Yarattığı her şeyin şerrinden, "

Edip Yüksel "Yarattığı şeylerin şerrinden. "

Erhan Aktaş "Yarattığı şeylerin şerrinden, "

Süleymaniye Vakfı "Yarattığının şerrinden, "

Ali Rıza Safa "Yarattıklarının kötülüğünden! "

Mustafa İslamoğlu "O'nun yarattığı her şeyin şerrinden! "

Yaşar Nuri Öztürk "Yarattıklarının şerrinden,"

Ali Bulaç "Yarattığı şeylerin şerrinden, "

Elmalılı (sadeleştirilmiş) "Yarattığı şeylerin şerrinden, "

Muhammed Esed "O'nun yarattıklarının şerrinden, "

Diyanet İşleri "Yarattığı şeylerin kötülüğünden, "

Elmalılı Hamdi Yazır "Şerrinden Ma halakın"

Süleyman Ateş "Yarattığı şeylerin şerrinden, "

Gültekin Onan "Yarattığı şeylerin şerrinden, "

Hasan Basri Çantay "Yarattığı şeylerin şerrinden, "

İbni Kesir "Yaratıkların şerrinden, "

Şaban Piriş "Yarattığı şeylerin şerrinden. "

Suat Yıldırım "Yarattığı şeylerin şerrinden, "

Ahmed Hulusi "Yarattığı halkının şerrinden"

Değerlendirme:

Görüldüğü gibi 19 meal içinde 10 meal aynı şekilde 'Yarattığı şeylerin şerrinden' anlamını vermiştir. Bazı mealler 'şerrinden' yerine 'kötülüğünden' demiştir. Kavram ve i'rab açısından bu anlamlar ayetin tam orjinal manasını karşılamaktadır. Diğerlerinden farklı olarak 'Yarattığı her şeyin şerrinden', 'Yarattığının şerrinden', 'Yarattıklarının kötülüğünden', 'O'nun yarattığı her şeyin şerrinden', 'Yarattıklarının şerrinden', 'O'nun yarattıklarının şerrinden', 'Şerrinden Mâ halakın', 'Yaratıkların

şerrinden', 'Yarattığı halkının şerrinden' cümleleri de ayetin mealini karşılamaktadır. Böylece meallerin genel durumu orjinalin Türkçe ifadede nasıl şekillendirildiğine dair bize bir fikir vermektedir.

Allah'a sığınanlara ve nelerden sığındıklarına örnek olarak Kur'an'da kendisine bir erkek olarak görünen Cebrâil'e (a.s.) Hz. Meryem'in: "Eğer Allah'tan korkuyorsan, senden, Rahman olan Allah'a sığınırım." (Meryem, 19/18) dediği bildirilir. Hz. Musa'nın "Cahillikten Allah'a sığınırım." (Bakara, 2/67) deyişi ve yine Hz. Nuh'un Allah'ın ikazı üzerine "Allahım, bilmediğim şeyi istemekten Sana sığınırım." (Hud, 11/47) cümlesi de diğer bir örnektir.

Ayet genel olarak tek bir cümlede her maddi ve manevî varlığın insana göre şer olabilecek hususlarından Allah'a sığınılması gerektiğini bildirir. Korku, cehalet, ümitsizlik, şehvet, bilgisizlik, hırs, aşırı tutkular gibi manevi özellikler yanında vahşi hayvanlardan böceklerle, mikroplardan, yakınlarımız da dahil olmak üzere çevremizdeki kötü insanlardan hastalık yapan bazı bitkilere, depresyon, sel, kıtlıklar gibi afetlerden, ay, güneş ve uzaydan, şeytan, cin ve cehennem azabına kadar tüm yaratılan varlıkların insana göre şer yönü de bulunmaktadır. Böylece "Yarattığı şeylerin şerrinden" (sığınırım) cümlesi tüm yaratılanların bize göre kötü ve karanlık olan yönlerinden Felak'ın Rabbi olan Allah'a sığınmamız gerektiğini öğütlemektedir.

Aslında herşeyi Yüce Allah yaratmıştır. 2. ayet bir hikmete binaen genel olarak yarattığı şeylerin şerrinden deyip olabilecek her ne varsa tek bir cümlede özetlemiştir. Bu muhteşem bir cümledir. Bundan sonra gelen ayetler ise, kötülüklerinden en çok sakınılması gereken 3 ayrı özel şeyi vurgulamaktadır:

3. Felak Sûresi 3. Ayet: (وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ) *Girdiği zaman karanlık gecenin şerrinden;*

3. 1. Felak Sûresi 3. Ayetin Kavram Tahlili

Ayetteki (غَاسِقٍ) ve (وَقَبَ) kelimeleri alimler tarafından tahlile tabi tutulmuştur. İlk kelime hakkında farklı görüşler vardır:

3.1.1. (الْغَاسِقُ) kelimesi

(الْغَاسِقُ) kelimesi *gecenin ilk karanlığı, gece karanlığının başlangıcı* olarak tanımlanırken (الْغَاسِقُ) (ismi fâil) siygasında *karanlık gece, zifiri karanlık çökmüş gece, karanlıkla karışık olan gece, gece karanlığının ilk vakitleri/ tutulmuş ay/soğuk/kaynayan, dökülen* anlamlarına gelmektedir. (Bkz. Ahfeş, 1990: II, 589; Râgıb, 1992: 606; İbn Sîde, 2000: V, 381; Ezherî, 2001, VI, 76; Zebîdî, t.y., XXVI, 250; İbrahim Mustafa ve diğ., t.y., II, 652; İbn Manzûr, 1993: X, 289).

İbn Kuteybe (ö. 276/889) (الْغَاسِقُ) için sadece 'gece', (الْغَاسِقُ) için de (الظلمة) *karanlık* demiştir (İbn Kuteybe, 1978: 542). Ancak zaten kendisi de 'Garîbu'l-Kur'an' adlı kitabının mukaddimesinde insanların şevkini kırmamak için eserinde sadece garib lafızları ele alacağını ve kelimelerin lugatlar ve ayete göre en uygun olanını tercih edeceğini, zayıf ve kötü yorumlara yer vermiyeceğini belirtir (1978: 3-4).

(إِلَى غَاسِقِ اللَّيْلِ) *Gecenin epeyce kararmasına kadar* (İsrâ, 17/78) ayetinde geçen (غَاسِقٍ) kelimesi *koyu karanlık* manasındadır. Yine (الْغَاسِقُ) ve (الْغَاسِقُ) 'akan' manasındadır. Araplar "Gözden su aktı" manasında (غَسَقَتِ الْعَيْنُ) derler. *Karanlık, adeta akıp döküldüğü için geceye (غَاسِقٍ) (akan) denmiştir.* (Râzi, 2000: XXXII, 373).

(الْغَاسِقُ) "gâsık" (البارد) *soğuk* anlamına da gelir. Zira Allah bir ayetinde şöyle buyurmuştur: (لَا

“Orada ne bir serinlik tadacaklar ne de (temiz) bir içecek, sadece kaynar su, bir de **soğuk** ve kokmuş bir sıvı!” (Nebe, 78/24-25). Gecenin (الغاسق) “gâsık” olarak manalanması gündüzden soğuk olduğu içindir. Yüce Allah gecenin bizzat kendisinden değil gecenin içinde gerçekleşebilecek kötülüklerden kendisine sığınılmasını istemiştir. Zira gecenin karanlığı bizzat kötü ve zararlı değildir (Mâturûdî, 2005: X, 656).

Nahhâs (ö. 328/939) tefsir ehlinin çoğunun kabulüne göre (الْغَاسِقُ) kelimesiyle kastedilenin güneşin batmasıyla birlikte gelen ‘karanlık gece’ olduğunu söyler, nitekim ay da gezegenler de gece ortaya çıkmaktadır (Nahhâs, 2000: V, 197). Bu, aynen (الطَّارِقُ) gibi, ‘gece gelen felaket’ manasındadır. ‘Tutulup kararın aydır’ da denmiştir (Ragıb, 1992: 606; Daha geniş bilgi için ayrıca bkz. Neseî, 1998: III, 697; İbn Atiyye, 2001: V, 538).

3.1.2. (وَقَبٌ) kelimesi

(وَقَبٌ يَقْبُ وَقْبًا): (bir şeye) *girdi*, (karanlık) *çöktü*, *bir şey gözden kaybolacak tarzda bir şeyin içine girdi/ ay karanlığa girdi/dağlarda suların kendisinden sızdığı delik anlamlarına gelir* (Bkz. Ahfeş, 1990: II, 589; İbn Kuteybe, 1978: 542; Ezherî, 2001: IX, 264; Neseî, 1998: III, 697).

(الْوَقْبُ) *bir şeydeki çukur* anlamına da gelir. (وَقَبٌ) ise *bir çukura ya da oyuğa girmek* anlamını taşır. (وَقَبَتِ الشَّمْسُ) demek *Güneş battı* anlamına gelen (غَابَتِ) demektir (Râgıb, 1992: 879).

İbn Kuteybe (إِذَا وَقَبَ)yi (أَي دَخَلَ فِي كُلِّ شَيْءٍ) (*her şeyin içine giren*) olarak tanımlar. (الْغَاسِقُ) kelimesini ‘ay’ olarak belirtenlere göre ise (إِذَا وَقَبَ) *Ay tutulmaya girdiği zaman* anlamını taşır (1978: s.542). (إِذَا وَقَبَ) için “(gece) *gelip bastıracağı zaman*”; “*sıyrılıp gittiği zaman*” gibi anlamlar da zikredilmiştir. Âyetin manasına “*ay tutulduğu zaman*” da denilerek bundan Allah’a sığınılması emredilmiştir. Bu da gece gerçekleşen bir olaydır (Mâturûdî, 2005: X, 657).

Râzi’ye göre Ay’a gâsık denilmesinin sebebi şudur: Esasen Ay kendinden ışık veren bir varlık değildir, yani kendisi karanlıktır. Bu sebeple ona gâsık (karanlık) denmiştir “Vukûb” denilmesi ise baştaki var olan ışığın ayın sonuna doğru giderek kaybolmasındandır. Böyle olunca da uğursuzluk artar. Sihir yapacak olanlar insanları hasta edecek sihirlerini işte bu ayın karanlık olduğu zamanda yaparlar. Zaten bu sûre de Hz. Peygamber’e sihir yapılması sebebiyle nazil olmuştur. Nüzul sebebinin uygunluğu da böylece anlaşılmaktadır (Bkz. Râzi, 2000: XXXII, 373-374); Gâsık’ın Süreyya yıldızının adı veya sokma halinde yılan olduğu veya saldırı halinde bulunan her varlığın adı olduğu da söylenmiştir (Daha geniş bilgi için bkz. Kurtubi, XX, 253-254; İbn Atiyye, V, 538; Âlûsî, XV, 520).

Mevdudî, Hz. Aişe’den nakledilen ve Tirmizî’nin de hasen-sahih dediği; Hz. Peygamber’in Ay’a bakıp: “Ey Aişe! Sen bunun şerrinden Allah’a sığın.” Çünkü (غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ) *karanlık çöküp bastığı zaman*” diye sözü edilen budur.” (Tirmizî, V, 452) rivayeti için şöyle der:

‘Bu hadisin tevili bazılarına göre "iza vekab"ın anlamının "iza hasefe" olarak anlaşılması iledir. Yani Ay'ın tutulması olarak anlaşılabilir. Fakat hiçbir rivayette, Rasulullah aya işaret ettiğinde ayın tutulmuş olduğuna dair bir kayıt yoktur. Ayrıca Arapçada "iza vekab" yerine hiçbir zaman "iza hasefe" kullanılmaz.. Ay ancak gece çıkar. Gündüz de gökte olduğu halde görünmez. Bunun için Rasulullah'ın sözünün anlamı "Onun (Ay'ın) çıktığı zamandan, yani gece karanlığından Allah'a sığın" şeklindedir. Çünkü Ay'ın aydınlığı saldırganlara karşı direnen kimseye çok fazla yararlı olmaz..' (Mevdûdi, 2005, VII, 333).

Böylece ayetin gecenin karanlığı gibi olan ve iç karartıp insanı üzen tüm maddi ve manevi karanlıklardan Allah'a sığınmayı emrettiği, özellikle herhangi bir şeyi hususileştirmedeği anlaşılmaktadır.

3. 2. Felak Sûresi 3. Ayetinin İ'rab Açısından Tahlili

وَمِنْ شَرِّ	şerrinden	(و):atıf harfi, (مِنْ): harfi cer, (شَرِّ): kesra ile mecur isim, muzaf (Derviş, 1995: X, 623; Behced, 1993: XII, 528)
غَاسِقٍ	karanlık gecenin	Muzafun ileyh, mecur, cer alameti kesra (İbn Hâleveyh, 1941: 234; Behced, 1993: XII, 529; Deâs, 2004: III, 476)
إِذَا	zaman	Şart ve zaman zarfı, sükun üzere mebnî ve zarf olduğu için nasb mahallindedir, (أَعُوذُ) fiili ile bağlantılıdır, muzaftır (Behced, 1993: XII, 529; Deâs, 2004: III, 476).
وَقَبِّ لَا (3)	girdiği	Fi'lü's-şart; fetha üzere mebnî fiili mazi, fâili (هُوَ) olarak takdir edilen gizli zamir, {sonraki değil önceki cümlede açıklandığı için cevabü's-şart mahzûf kabul edilmiştir}, (وَقَبِّ) cümlesi cer mahallinde (إِذَا) zarfının mahallen mecur muzafun ileyhidir (Behced, 1993: XII, 529; Derviş, 1995: X, 623; Sâfi, 1998: XXX, 428; Harrât, 2005: IV, 1492; Deâs, 2004: III, 476).

3. 3. Felak Sûresi 3. Ayet Meallerinin Kavram ve İ'rab Açısından Karşılaştırılması

Bayraktar Bayraklı "- kapladığında karanlığın şerrinden,"

Edip Yüksel "'çöktüğü zaman karanlığın şerrinden.'"

Erhan Aktaş "Ve çöktüğü zaman karanlığın şerrinden, "

Süleymaniye Vakfı "bastırdığı zaman gecenin şerrinden, "

Ali Rıza Safa "Karanlık çöktüğünde, gecenin kötülüğünden!"

Mustafa İslamoğlu "Ve (aklı-iradeyi) bastırdığı zaman zehirli-zifiri bir (cehalet) karanlığının şerrinden! "

Yaşar Nuri Öztürk "Çöktüğü zaman karanlığın/gelip çattığı zaman göz perdelenmesinin/tutulduğu zaman Ay'ın/battığı zaman Güneş'in/taştığı zaman şehvetin/soktuğu zaman yılanın/ümit kırdığı zaman musibetin şerrinden! "

Ali Bulaç "Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, "

Elmalılı (sadeleştirilmiş) "Karanlığı çöküp bastırdığında bir gecenin şerrinden, "

Muhammed Esed "ve bastırın kapkara karanlığın şerrinden, "

Diyanet İşleri "karanlığı çöktüğü zaman gecenin kötülüğünden, "

Elmalılı Hamdi Yazır "Ve şerrinden bir gasıkın daldığı zaman"

Süleyman Ateş "Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, "

Gültekin Onan "Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, "

Hasan Basri Çantay "karanlığı çöküb basdığı zaman gecenin şerrinden, "

İbni Kesir "Bastırdığı zaman, karanlığın şerrinden, "

Şaban Piriş "Çöktüğü zaman karanlığın şerrinden .. "

Suat Yıldırım "Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, "

Ahmed Hulusi "Karanlığı çöken gecenin şerrinden"

Değerlendirme:

19 mealden 13 meal (وَقَبَّ) kelimesi için ortak kelime olarak 'çöktü' kelimesini tercih etmiştir. 'Çöktüğü zaman' ifadesinin başında çoğunda 'karanlığı çöktüğü zaman' denilirken ayrıca 'gecenin şerrini' ilave edilerek tamlama yapılmıştır. Bunun dışında olarak 'kapladığında karanlığın şerrinden', 'bastırdığı zaman gecenin', 'bastıran kapkara karanlığın', 'şerrinden bir gasıkın daldığı zaman', 'Bastırdığı zaman karanlığın', ifadeleri görülmektedir. Mustafa İslamoğlu 'Ve (aklı-iradeyi) bastırdığı zaman zehirli-zifiri bir (cehalet) karanlığının şerrinden' sözleriyle, Yaşar Nuri Öztürk de 'Çöktüğü zaman karanlığın/gelip çattığı zaman göz perdelenmesinin/tutulduğu zaman Ay'ın/battığı zaman Güneş'in/taştığı zaman şehvetin/soktuğu zaman yılanın/ümit kırdığı zaman musibetin şerrinden!' diyerek meal değil de tefsire hatta lugat tefsirine yer vermiş görünmektedirler.

Esasen gecenin bizzat kendisi şerli değildir. Yüce Allah dinlenmemiz ve pek çok faydalı özelliği dolayısıyla onu karanlık yaratmıştır. Ancak görüldüğü gibi ayet bunu istismar eden varlıklarca karanlıkla birlikte çoğalarak gelebilecek tüm şerlerden Allah'a sığınmayı kapsamaktadır. İnsan gücünün bu savunmada yeterli olmayacağı da imâ edilmektedir. Zira gece içinde örneğin hırsızlar daha ziyade karanlığı beklemekte, gündüz önlenilecek yangınlar gece farkında olmadan gelebilmekte, zararlı, vahşi hayvanlar ve haşerat gündüz gizlenirken gece ortaya çıkmaktadır. Dışarıdan yardım gelene dek çoğu zaman iş olup bitmektedir. Yine insanların aleyhine pusu tertipleyen şer odakları en çok gece faaliyete geçmektedir: "... Oysa O, kendileri, sözden hoşnut olmayacağı şeyi 'geceleri düzenleyip kurarlarken,' onlarla beraberdir..." (Nisa, 4/108) ayeti bunu ortaya koyarken Hz. Salih'e kin duyanların da planlarını gece uyguladıkları müminlerin dikkatini çekmek üzere şu ayetten anlaşılmaktadır: "Kendi aralarında Allah adına and içerek, dediler ki: "Gece mutlaka ona ve ailesine bir baskın düzenleyelim sonra velisine: Ailesinin yokoluşuna biz şahid olmadık ve gerçekten bizler doğruyu söyleyenleriz, diyelim." (Neml, 49).

Sakınılması gereken ikinci büyük şey sonraki ayette şöyle yer almaktadır:

4. Felak Sûresi 4. Ayet: (وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ) Dügümlere üfleyenlerin şerrinden

4. 1. Felak Sûresi 4. Ayetin Kavram Tahlili

Bu ayette alimler (النَّفَّاثَاتِ) ve (الْعُقَدِ) kelimeleri üzerinde durmuşlardır.

4. 1. 1. (النَّفَّاثَاتِ) kelimesi

(النَّفَّاثَاتُ ج نَفَّاثَةٌ): Tükürüksüz veya az tükürükle üfleyen, üfürükçü, düğümlere okuyup üfleyen kadınlar, sihirbazlar, büyücüler, nefesle iplere düğümler atan, onlar üzerine üfüren ve sihir yapan büyücü topluluklar manasındadır. (النَّفَّاثَةُ) kelimesinin mükesser çoğulu (نَوَافِثُ)'dir. (Bkz. Cevherî, 1987: I, 295; İbn Fâris, 1979: V, 457; İbrahim Mustafa ve diğ., t.y.: II, 937; İbn Dureyd, 1987: I, 429; İbn

Kuteybe, 1978: 542; İbn Manzûr, 1993: II, 195). Ukberî bu kelimenin (النَّفَاتُ) ile aynı manada olabileceğini söyler (Ukberi, t.y.: II, 1310).

(النَّفْتُ) kelimesi az miktarda tükürük atmak demektir. Yani bol değil çok az tükürüktür. Sihir ve büyü yapanların düğümlere tükürerek üfürmeleri (نَفْتُ الرَّاقِي وَالسَّاحِرِ) diye anılır. (الْحَيَّةُ تَنْفُتُ السَّمَّ) *Yılan zehir üfler* derken de bu kelime kullanılır (Râgıb, 1992: 816).

Aynı ayet içinde yer aldığı için diğer kelimenin sözlük açıklamasını aktardıktan sonra müfessirlerin yorumuna geçmek daha faydalı olacaktır:

4. 1. 2. (العُقْدُ) kelimesi

(العُقْدَةُ ج عُقْدٌ): *düğüm, bağ, bağlılık, tutukluk* demektir. (عقدة) için büyücü kadının bağladığı düğüm denmiştir. (العُقْدُ) *Bir şeyin kenarlarını toplamak* anlamındadır ve sert, katı cisimlerde kullanılır; (عقد الحبل) (*ipi bağlamak*); (عقد البناء) (*Binayı bağlamak/ inşa etmek*) gibi. Sonra istiare yoluyla bu kelime başka şeyler için de kullanılmaya başlamıştır; (عقد البيع) (*satış akdi*); (العهد) (*antlaşma akdi*) vb. böyledir. (Râgıb, 1992: 576; Ayrıca bkz. İbn Fâris, 1979: IV, 86; İbn Manzur, 1993: III, 296-297; Râzî, (Muhtâr), t.y.: 214; Ezherî, 2001: I, 134- 135; Fîrûzâbâdî, 2005: 300; Zebîdî, t.y.: VIII, 394; İbn Sîde, 2000: I, 165-168; Ahmet Muhtar, 2008: II, 1527-1528).

İlk dönem müfessirlerinden Mukâtil (ö. 150/767) tefsirinde bu cümleyle büyü ve büyü yapılan aletlerin kastedildiğini söyler. Sonra da büyü yapanların ve düğümlere üfleyip şerri kışkırtanların kadınlar olduğunu bildirir (Mukâtil, 2002: IV, 934-935).

Eserlerine baktığımız pek çok müfessir diğer görüşlere yer verse de (النَّفَاتُ) kelimesinden kastedilenin çoğunlukla kadınlar olduğu görüşlerine değinirler. Örneğin Râzî'ye (ö. 606/1209) göre de (النَّفَاتُ) kelimesi müennestir. Çünkü aslında sihri, bilgisi az fakat şehveti çok olan kadınlar daha çok yapar. Maksatları kalbi bağlamaktır. Zaten Ebû Ubeyd'in bildirdiğine göre peygamberimize sihri yapanlar da Yahudi Lebîd b. A'sâm'ın kızlarıdır. Ancak (النَّفَاتُ) ile (النَّفُوسُ) *nefsler* de kastedilmiş olabilir. Bir başka görüş de bu kelimeyle kastedilen *cemaatler* yani topluluklardır. Çünkü sihirbazlar topluluk olarak bir sihri yaparlarsa tesiri daha şiddetli olabilir. Yine Ebû Müslim'in tercihine göre; “*düğümlere üfleyenlerin şerrinden*” deyimiyile erkeklerin görüş ve kararlarına bağlanmak zorunda kalan kadınların şerrinden sığınmak da kastedilebilir. Buradaki bağ ile ipin bağlanması tabirinden istiare yapılmıştır. Nefesle tükürmek de o ipin çözümünü kolaylaştırmak için yumuşatması sebebiyledir. Erkeklerin gönlünde kadınların sevgisi büyük olduğu için görüş ve kararları üzerinde kadınlar değişiklik yapabilirler. Bu sebeple Allah onların şerrinden sığınmayı emretmiştir. Zaten ayette de (إِنَّ مِنْ أَرْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ) “*Eşlerinizden ve çocuklarınızdan, size düşman olanlar var. Onlardan sakının*” (Tegabün, 64/14) buyrulmuştur. Yine yüce Allah kadınlar kastedilerek söylenen (إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ) “*Doğrusu sizin hileniz büyüktür*” (Yusuf, 12/28) ayetini bildirmiştir. Fakat bu görüş Râzî'ye göre güzel olsa bile müfessirlerin çoğunluğunun görüşü (النَّفَاتُ)'nin kadınlar olmadığı yönündedir (Râzî, (Mefâtiḥ), 2000: XXXII, 374-375). (Konu ile ilgili daha geniş açıklamalar için ayrıca bkz. Neseî, 1998: III, 698; Nahhâs, 2000: V, 197; Zemahşeri, 1987: IV, 821-822; İbn Atiyye, 2001: V, 538-539; Âlûsî, 1995: XV, 520-521; Ebu's-Suûd, t.y., IX, 215; Zuhayfî, 1995: XXX, 474).

Kadınların yorum itibarıyla tefsir dünyasında ve karar mevkiinde yer almadığı asırlarda bu tür değerlendirmeler olabilmektedir. Ancak büyüün sadece kadınlar tarafından yapılmadığı bugün de şahit olunan apaçık gerçeklerdendir. Sihir ya da büyü denilen olay; bir arzusunu şiddetle hemen gerçekleştirmek isteyenlerin başvurduğu günah yollarından biridir. Sabır ve akıllılıkla yürütülecek güzel ameller yerine içinde günah bulunan kestirme yollara başvurmak hem erkeğin hem kadının başvurabileceği metodlardır. Yani bu işin kadını erkeği yoktur. Yüce Allah da yukarıda verilen ayetlerde bunları kadınların yaptığını bildirmemiştir. Ancak geçmişte ayetleri kendince yorumlayarak mezhep taraftarlığı yapanlar olduğu gibi günümüzde bile ayetler bazen nefsin isteğine göre yorumlanabilmektedir.

Diyânet İşleri Başkanlığı yayınları arasında yer alan *Kur'an Yolu* adlı tefsirde de (النَّفَّاتَاتُ) "Üfürenler" kelimesinin hem erkek hem de kadın için kullanıldığı belirtilir (Karaman ve diğ., t.y.: V, 722).

Mevdudî ise şöyle der: "(نَفَثٌ)"nin anlamı üflemektir. Çoğulu "نَفَّاتَاتٌ" dir. Bunu "allâme" kalıbında değerlendirirsek anlamı "çok üfleyen erkek" olur. Eğer aynı kelimeyi müennes (dişi) kalıpta anlarsak o takdirde "çok üfleyen kadınlar" olur. Ancak çoğul manada "*nüfus ve cemaatler*" de olabilir. Zira nüfus ve cemaat kelimelerinin her ikisi de Arapça'da müennestir. Müfessirlerin çoğunluğuna göre 'Düğümüne üflemek' sihir için kullanılır. Zira sihirbazlar, iple düğüm atıp ona üflerler. Ayetin anlamı "*sihirbazların şerrinden fecri getiren Rabb'e sığınırım.*" manasındadır. Ebu Müslim, İsfahani ve Zemahşeri'ye göre ise; ayetten kastedilen kadınların kurnazlık ve hileleridir. Böylece kadınlar erkeklerin irade, azim ve görüşlerine tesir ederler. Bu tesir de sihre benzetilmiştir. Bu tefsir hakikaten ilginçtir. Fakat selefin kabul görmüş tefsirine ters düşmektedir. (Bkz. Mevdudi, 2005: VII, 334).

Son devir alimleri tarihi gerçekleri ve dünyayı genellikle önceki alimlerden daha olumlu bir şekilde değerlendirmektedirler. Kimbilir belki de önceki devirlerde müfessirlerin yorumlarına konu olan bazı kadınlar, eğitilmek yerine çaresizliklerini bu günah yollarla gidermeye çalışmışlardır. Önceki ile son devir âlimlerinin kadına dair yorumları arasındaki fark, fıkıh, şerh ve tefsir kitaplarını araştıranlara malumdur.

Mâturudî'ye (ö.333/944) göre önceki ayette *gece* zaman bakımından şerre vesile teşkil etmekteydi. Bu cümlede ise failerin eylemi ve sebep teşkil edeceği sonuçlar vardır (Mâturûdî, 2005: X, 657).

Daha önce hadisler bölümünde Hz. Peygamber'e Lebîd b. Âsâm ya da kızları tarafından büyü yapıldığına dair rivayeti zikrettiğimiz için burada tekrara düşmek istemiyoruz. Hayrettin Karaman ve değerli arkadaşlarının hazırladığı tefsirde bu rivayetle ilgili olarak şu satırlara yer verilir:

"Bizim kanaatimize göre bilgi ve inanç konularında mütevâtir olmayan rivayetlerin dayanak olamayacağı birçok sünnî âlimin üzerinde birleştiği bir kural olup Peygamber'e büyü yapıldığı iddiasının hem bilgi hem inançla ilgisi bulunduğundan bu konuda mütevâtir olma değeri taşımayan rivayetlere itibar edilmemesi gerekir." (Karaman ve diğ., t.y.: V, 722).

Alimlerin çoğunluğu tedâvide okumadan istifade etmeyi ve üflemeyi caiz görmüşlerdir. Delil de daha önce zikrettiğimiz Hz. Aişe'den gelen "*Peygamber (s.a.) okurken üflerdi...*" şeklindeki rivayettir. Ancak anlamı bilinmeyen meçhul şeyler, harfler, sayılar, cümleler ise yasaklanmıştır. (Zuhaylî, 1995: XXX, 476-477).

Ayetlerdeki sığınma ifadesi üfürükçü ve büyücülerden uzak durulması ve onlara itibar gösterip değer verilmemesi gerektiğini de imâ etmektedir. Zira her gelene 'sende büyü var' diyerek maddi menfaat elde etmeye çalışanların sayısı hiç de az değildir.

4. 2. Felak Sûresi 4. Ayetinin İ'rab Açısından Tahlili

وَ مِنْ شَرِّ	şerrinden	(وَ): atıf harfi, sonra gelen cümle de matuftur, (مِنْ): harfi cer, (شَرِّ): mecrur isim, muzaf (Deâs, 2004: III, 476; İbn Hâleveyh, 1941: 235)
النَّفَّاثَاتِ	üfleyenlerin	Muzâfun ileyh, mecrur (İbn Hâleveyh, 1941: 235).
فِي الْعُقَدِ (4)	düğümlere	(فِي): harfi cer, (الْعُقَدِ) kesra ile mecrur isim (İbn Hâleveyh, 1941: 235), (النَّفَّاثَاتِ) ile bağlantılıdır (Behced, 1993: XII, 529; Derviş, 1995: X, 623; Harrât, 2005: IV, 1492).

4. 3. Felak Sûresi 4. Ayet Meallerinin Kavram ve İ'rab Açısından Karşılaştırılması

Bayraktar Bayraklı "Düğümlere üfleyenlerin şerrinden,"

Edip Yüksel "'Arabozucuların, sözleşmeleri bozanların şerrinden.'"

Erhan Aktaş "Düğümlere üfleyenlerin şerrinden, "

Süleymaniye Vakfı "İlişkilere fesat karıştıranların şerrinden, "

Ali Rıza Safa "Düğümlere üfleyenlerin kötülüğünden!"

Mustafa İslamoğlu "Ve düğümlere üfleyen şerrinden! "

Yaşar Nuri Öztürk "Düğümlere üfleyip tüküren üfürükçülerin şerrinden! "

Ali Bulaç "Düğümlere üfüren kadınların şerrinden, "

Elmalılı (sadeleştirilmiş) "O düğümlere üfleyen üfürükçülerin şerrinden"

Muhammed Esed "Karanlık işlere düşkün tüm insanların şerrinden, "

Diyanet İşleri "Düğümlere üfleyenlerin kötülüğünden, "

Elmalılı Hamdi Yazır "Ve o, ukdelere üfliyen neffasların şerrinden"

Süleyman Ateş "Düğümlere üfleyip tüküren büyücü kadınların şerrinden, "

Gültekin Onan "Düğümlere üfüren kadınların şerrinden, "

Hasan Basri Çantay "Düğümlere üfüren (nefes) lerin şerrinden. "

İbni Kesir "Düğümlere üfleyenlerin şerrinden, "

Şaban Piriş "Düğümlere üfleyenlerin şerrinden.. "

Suat Yıldırım "Düğümlere üfleyip büyü yapan büyücü kadınların şerrinden, "

Ahmed Hulusi "Düğümlere üfüren kadınların şerrinden"

Değerlendirme:

19 mealden 11'i 'Düğümlere üfleyenlerin..' veya 'Düğümlere üfleyen üfürükçülerin' derken 5 meal bu cümlenin yanına kadınlar kelimesini eklemiş ve 'Düğümlere üfüren kadınların..', 'Düğümlere üfleyip tüküren büyücü kadınların..', 'Düğümlere üfleyip büyü yapan büyücü kadınların şerrinden' şeklinde

meal vermiştir. Diğerlerinden ve orjinalinden farklı olarak Edip Yüksel 'Arabozucuların, sözleşmeleri bozanların şerrinden', Süleymaniye Vakfı 'İlişkilere fesat karıştıranların şerrinden', Muhammed Esed ise 'Karanlık işlere düşkün tüm insanların şerrinden' cümleleriyle ayetin mealini değil tefsirini vermiş görünmektedir.

Bu ayette sihrin çeşitleri arasında yer alan **düğümlere üfleme** dolayısıyla büyü olayına dikkat çekilmektedir. Demek ki büyü yapan kişiler karşı tarafın duygularına etki edebilmekte ve şer saçmaktadırlar. Halbuki hiç kimse Allah'ın üzerinde bir güç sahibi değildir. Nitekim sonuç olarak yüce Allah "Sihirbaz, yaptığında felaha ermez" (Tâ Hâ, 20/69) buyurarak sihir yapanın kendisi için bir fayda elde edemeyeceğine hatta kendisinin sıkıntılara gireceğine işaret etmektedir.

Sığınılması gereken üçüncü büyük şer sonraki ayette şu ifadeyle yer almaktadır:

5. Felak Sûresi 5. Ayet: (وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ) *Hased ettiği zaman, hasetçinin şerrinden*

5. 1. Felak Sûresi 5. Ayetin Kavram Tahlili

Bu ayette (حَسَدَ) ve ismi fâili olan (حَاسِدٍ) kelimesi incelenecektir.

5. 1. 1. (حَاسِدٍ) ve (حَسَدَ) kelimeleri

(حَسَدَ يَحْسُدُ حَسَدًا): *hased etti, kıskandı* anlamındadır. (الْحَاسِدُ) ise bu fiilin ismi fâili olup *hased eden, kıskanan* demektir. (الْحَسَدُ) *Haset*; kişinin hak ettiği nimetin zevalini yani elinden alınmasını arzu etmektir. Bazen de bu kıskançlığı dolayısıyla o nimetin elinden gitmesi için çalışmayı ifade eder. Yüce Allah bu kelimenin geçtiği şu ayeti de zikreder: (حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ) *İçlerindeki kıskançlık dolayısıyla..* (2/Bakara 109) (Daha geniş bilgi için bkz. Râgıb, 1992: 234; Halil b. Ahmed, t.y., III, 130; Cevherî, 1987: II, 465, Râzî, (Muhtâr), t.y.: 72; Ezherî, 2001: IV, 164; Ahmed Muhtâr, 2008: I, 492; Zebîdî, t.y.: VIII, 25; Fîruzâbâdî, 2005: 277; İbn Manzûr, 1993: III, 148).

Maturîdî'ye göre (ö.333/944); haset edip kıskanan kişi haset ettiği kimseden daha alt ve güçsüz bir seviyede ise ona zarar vermeye gücü yetmeyebilir fakat yüce Allah'ın bazı gözlere verdiği özellik dolayısıyla gözünün şerrinden dolayı kötülük gelebilir. Böylece sahip olunan güzel nimetin ve dolayısıyla mutluluğun kaybolmasına sebebiyet verebilir. Ayrıca haset eden kişi bu duyguyla farklı entrikalara ve bozgunculuklara başvurabilir. İşte bu sebeple Allah kendisine sığınılmasını emretmiştir (Mâturûdî, 2005: X, 658).

'Sığınılması gereken maddelerin neden bazısı marife bazısı nekra gelmiştir?' sorusuna Râzî (ö. 606/1209) şöyle cevap verir: (النَّفَاتِ) 'nin marife olması her üfleyen kadının şerli olması sebebiyledir. (عَاسِقٍ) (*gece*) kelimesinin nekra olması her karanlık gecenin şer taşıması sebebiyledir. (حَاسِدٍ) kelimesi de nekradır. Çünkü her hased eden de kötü değildir. Zira bazı hasedler hayır hasenat konusunda olur. O zaman bunun adı gibta olur ve övgüye değerdir (Râzî, 2000: II, 375).

Kurtubî'nin (ö.671/1273) nakline göre; Hasetçi beş yönden Rabbine karşı meydan okumaktadır:

1- Başkasında görülen her nimete buğzetmektedir. 2- Rabbinin kısmetine kızıp gazap etmiştir. Zira 'Niçin böyle paylaştırdın?' der gibidir. 3- Allah'ın fiiline cimrilik edip karşı çıkmaktadır. Halbuki Allah dilediği kimseye dilediği şekilde lutfeder, bu konuda cimrilik yapmak ona düşmez. 4- Allah'ın verdiği nimetlerin yok olmasını istemekle Allah'ın dostlarını yardımsız bırakmış olur. 5- İblis aslında kendi düşmanıdır, bu haliyle aslında İblise yardımcı olmuş olur (Kurtubî, 1964: XX, 260).

Böylece hem dini hem de dünyevî açıdan olabilecek her türlü şerden sığınma bu sûrenin içine girmiştir. “*Yarattığı şeylerin şerrinden*” derken aslında her şey içine girmiştir fakat “gâsık”, “neffâsât” ve “hasedçi”nin şerrinin özellikle sakınma sebebi bu son üç ayette zikredilenlerin en büyük şer çeşidi olmasından kaynaklanmaktadır (Râzî (*Mefâtiḥ*), 2000: XXXII, 375; Daha geniş bilgi için bkz. Taberi, 2000: XXIV, 705; Zemahşerî, 1987: IV, 822; İbn Atiyye, 2001: V, 539; Âlûsî, 1995: XV, 522; Ebu’s-Suûd, t.y.: IX, 215; Zuhaylî, 1995: XXX, 474).

Bilindiği gibi Allah’a ilk isyan İblis’in Adem (a.s.)’ı kıskanmasıyla ortaya çıkmış, yeryüzündeki ilk büyük günah da Adem’in çocuklarından Kâbil’in Hâbil’e haset etmesiyle zuhur etmiş ve ilk öldürme hadisesi **hasedin** verdiği en büyük zarara damgasını vurmuştur.

Yine Kur’an’ın Yusuf Sûresi baştan sona Hz. Yakub’un oğullarının kardeşleri olan Yusuf (a.s.)’ı kıskanmaları sonucu gelişen olaylara dikkat çeker. Kıskançlık yüzünden başkaları şöyle dursun kardeşler birbirini öldürme noktasına gelmektedir.

Bugün de tarih tekerrür etmekte, müslümanlar Kur’an’ın son ayetleriyle aile ve toplumları bitiren bu tehlikeler hakkında uyarılmaktadırlar. Şeytanın Adem’i (a.s.) kıskanmasıyla verdiği tepkiler, ilahi huzurdan ve rahmetten kovulmasına sebep olmuştur. Müslümanların başlarına gelen ayrılık ve çekememezliğin de onların rahmetten uzak kalmasına sebep olmasından Allah’a sığınmak gerektiği ortadadır. “*Ehl-i Kitaptan pek çoğu gerçek kendilerine açıklandıktan sonra nefislerindeki haset sebebiyle sizi imandan sonra küfre çevirmek isterler.*” (Bakara 109) ayeti de Müslümanların dışındaki milletlerin hasetten kaynaklanabilecek tehlikelerin en büyüğüne Müslümanları inançsızlığa sürüklemek için çalışacaklarına açıkça işaret etmektedir.

“...Nefisler 'kıskançlığa ve bencil tutkulara' hazır (elverişli) kılınmıştır. Eğer iyilik yapar ve sakınırsanız, şüphesiz, Allah yaptıklarınızdan haberi olandır” (Nisa Sûresi, 128) buyrulur. Kişi kimin kendisine haset ettiğini bazen bilmeyebilir. Düşüncelerimizin eseri olduğumuzu düşünürsek bu duygunun sonuçlarının çok geçmeden ortaya çıkması da söz konusu olabilir. Başkasının yerine kendisinin takdir edilmesini isteme, gözü doymama, bencillik, bilgisizlik ve tamah hasedin kaynağı ve sebebinin oluşturan duygulardır. İnsan Allah’a sığınıp kendisini eğitmedikçe çok geçmeden kendisini de bu duygunun ortasında bulabilir. Böylece hem kendine hem çevresine hatta sevdiği kişilere de zarar verebilir. Bu durum ise hem dünya hem de ahireti için büyük ziyanlara sebep olur.

5. 2. Felak Sûresi 5. Ayetin İ’rab Açısından Tahlili

وَ مِنْ شَرِّ	şerrinden	(وَ): atıf harfi, sonraki cümle önceki cümleye matuftur (Deâs, 2004: III, 476) (مِنْ):harfi cer, (شَرِّ): kesra ile mecrur isim, muzaf (İbn Hâleveyh, 1941: 236).
حَاسِدٍ	hasetçinin	Muzafun ileyh, kesra ile mecrur (İbn Hâleveyh, 1941: 236).
إِذَا	zaman	Şart ve zaman zarfı (İbn Hâleveyh, 1941: 236; Deâs, 2004: III, 476).
حَسَدًا (5)	hased ettiği	Fiilü’ş-şart; fiili mazi, fâili (هُوَ) gizli zamiri, cevabü’ş-şart mahzuf, önceki cümle onu açıklar (Derviş, 1995: X, 623) aynı zamanda (حَسَدًا) cümlesi (إِذَا) zarfının cer mahallinde muzafun ileyhi’dir (Sâfi, 1998: XXX, 428; Deâs, 2004: III, 476).

5. 3. Felak Sûresi 5. Ayet Meallerinin Kavram ve İ'rab Açısından Karşılaştırılması

Bayraktar Bayraklı "*Haset edenin haset ettiği zamanki şerrinden.* "

Edip Yüksel "*Kıskandığı vakit kıskananın şerrinden.* "

Erhan Aktaş "*Ve kıskandığı zaman, kıskananın şerrinden.* "

Süleymaniye Vakfı "*Bir de çekememezlik ettiği zaman çekemeyenin şerrinden.* "

Ali Rıza Safa "*Kıskandığında, kıskananın kötülüğünden!* "

Mustafa İslamoğlu "*Ve haset ettiğinde hasetçinin şerrinden!* "

Yaşar Nuri Öztürk "*Kıskandığı zaman hasetçinin şerrinden...* "

Ali Bulaç "*Ve hased ettiği zaman, hasetçinin şerrinden.* "

Elmalılı (sadeleştirilmiş) "*ve kıskançlık gösterdiğinde bir kıskancın şerrinden!*"

Muhammed Esed "*ve kıskançlık duyduğunda kıskancın şerrinden.*"

Diyanet İşleri "*Haset ettiği zaman hasetçinin kötülüğünden*"

Elmalılı Hamdi Yazır "*Ve şerrinden bir hasidin hased ettiği zaman*"

Süleyman Ateş "*Ve hased ettiği zaman hasedcinin şerrinden.* "

Gültekin Onan "*Ve hased ettiği zaman, hasetçinin şerrinden.* "

Hasan Basri Çantay "*Ve hased edenin, hased(ini belli) ettiği zaman, şerrinden.* "

İbni Kesir "*Hased ettiğinde, hased edenlerin şerrinden.* "

Şaban Piriş "*Haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden.* "

Suat Yıldırım "*Ve hased ettiği zaman hasetçinin şerrinden.* "

Ahmed Hulusi "*Haset ettiğinde, haset edicinin şerrinden!* "

Değerlendirme:

19 Mealden 12 meal '*hased ettiği zaman, hasetçinin..*' ifadesini yani kavram ve irab açısından orijinal kelimenin kendisini kullanmıştır. '*Haset ettiğinde hasetçinin..*' ibaresi Türkçemizde de kullanılır. '*Kıskandığı vakit kıskananın..*', '*Kıskandığı zaman hasetçinin..*', '*kıskançlık gösterdiğinde bir kıskancın..*', '*kıskançlık duyduğunda kıskancın..*' da aynı mananın değişik versiyonlarıdır. İçlerinden sadece Süleymaniye Vakfı '*Bir de çekememezlik ettiği zaman çekemeyenin şerrinden*' demiş fakat o da aynı dilin eşdeğer cümlesinden başkasını söylememiştir. Hem kavram hem de irab açısından farklı cümle bu ayetin meallerinde görülmektedir.

Gıpta (imrenme) başkasına verilen nimetin kendisine de verilmesini istemektir ve bunun kimseye bir zararı yoktur. Gıpta eden, nimetin yine onda kalmasını fakat aynıından kendisine de verilmesini istemektedir. Sadece duygusal bazda yaşadığı ve dışarıya tesirini söz veya fiille göstermediği müddetçe haset de başlangıçta sadece **hased edenin** içini yakıp kavuran bir duygudur. İş yerlerinde, akrabalar arasında, siyasi ve sosyal hayatta mevki, makam gibi bir menfeatin söz konusu olduğu durumlarda hatta sevgi konusunda kıskançlıklar ve ayak kaydırma çalışmaları hep görülen hususlardır. İşte ayet "**Hased ettiği zaman, hasetçinin şerrinden**" cümlesiyle hased edenin şerrinden yani dışarıya

vuran kötülüklerinden sığınmak için Allah'a sığınmak gerektiğini öğütlemektedir.

İnsanlar genellikle başkalarının kendilerinden üstün bir durumda olmalarından hoşlanmaz ve kendilerinin üstün olmasını tercih ederler. Halbuki nimeti veren de alan da Allah'tır (Al-i İmran, 3/26). Mümine düşen çalışma sonucu elde ettiklerine şükür ve kanaat etmek hatta hiç olmayanlarla paylaşmaktır. Böylelikle Allah ona daha çok verecektir: "Andolsun, eğer şükrederseniz gerçekten size artırırım.." (İbrahim, 14/7) ayeti inananlara bunun garantisini sunmaktadır.

İmtihan için verilen bu duyguyu tamamen yok etmek mümkün olamamaktadır. Eğer imkanı varsa kişi kendini daha hayırlı başka şeylerle meşgul edebilir, yine mümkünse o ortamdan uzaklaşmaya çalışabilir. Allah'a **sığınarak** ve kendini Allah'ın verdiği ilim ve bilgilerle donatarak bu duygu kontrol altına alınabilir. Kişi karşısındakiyle değil kendini aşmak için nefsiyle yarıştığı sürece başarı ve huzura kavuşacağını öğrenmelidir.

Böylece Felak Sûresinin tüm ayetleri şu cümlelerden oluşmaktadır: **(1-5)**. *De ki: Yarattığı şeylerin şerrinden, girdiği zaman karanlık gecenin şerrinden, düğümlere üfleyenlerin şerrinden ve hased ettiği zaman, hasetçinin şerrinden (karanlığı yarıp aydınlatan) sabahın Rabbine sığınırım.*

II. NAS (İNSANLAR) SÛRESİ

Kur'ân-ı Kerîm'in 114. yani son sûresidir. Adını ilk beş ayette de geçen (النَّاسِ) (insanlar) kelimesinden almıştır. 6 ayet, 20 kelime ve 70 harften oluşmaktadır.

Nas Sûresinin Arapçası ve genel olarak Meâli şöyledir:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ لَا {1} مَلِكِ النَّاسِ لَا {2} إِلَهَ النَّاسِ لَا {3} مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ لَا {4} الَّذِي
يُوسَسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ لَا {5} مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ {6}

(114/ NÂS, 1- 6): *De ki: Sığınırım insanların Rabbine, insanların Melikine (mâlikine hükümdarına), insanların İlâhına, O sinsi vesvesecinin şerrinden; ki o, insanların göğüslerine vesvese verir. Gerek cinlerden, gerek insanlardan (olan her sinsiden).*

Bu bölümde de önce Nas sûresinde yer alan bazı önemli anahtar kavramlar ele alınacak, ardından ayetin i'rab açısından tahlili ve meallerle karşılaştırılması incelenecektir. Bu kavramlar (النَّاسِ), (مَلِكِ), (إِلَهَ), (الْوَسْوَاسِ), (الْخَنَّاسِ), (يُوسَسُ), (صُدُورِ), (الْجِنَّةِ) kelimeleridir. Ayetler kısa olduğundan ilk üç ayeti ele almak daha derli toplu bir anlam ifade edecektir:

1. Nas Sûresi 1-3 Arası Ayetleri:

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ لَا {1} مَلِكِ النَّاسِ لَا {2} إِلَهَ النَّاسِ لَا {3}

De ki: Sığınırım insanların Rabbine, insanların Melikine, insanların İlâhına,

Daha önce Felak sûresinde (أَعُوذُ) ve (رَبِّ) kelimelerinin tahlilini yapmıştık. Bu bölümde ilk üç ayette yer alan (النَّاسِ), (مَلِكِ), (إِلَهَ) kelimeleri incelenecektir.

1. 1. Nas Sûresi 1-3 Arası Ayetlerin Kavram Tahlihi:

1. 1. 1. (النَّاسِ) kelimesi

(الْإِنْسُ جِ النَّاسِ): *insan*. (الْإِنْسُ) kelimesi (الْجِنِّ) sözcüğünün zıt anlamlısı kabul edilmiştir. (الْإِنْسِي) insan türüne mensub olan manasını taşır. Bu kelime aynı zamanda kendisiyle çok ünsiyet edilen kişi ve çok ünsiyeti olan için de söylenir. Her şeyde (الْإِنْسِي) olan, insana yakışan olanı demektir. (الْوَحْشِي) ise ona yakışmayan diğer tarafıdır. (الْإِنْسِ) kelimesinin cemisi aslında (أَنْسِي) 'dur. Ayette de (وَأَنْسِي كَثِيرًا) *Pek çok insan* (25/Furkan 49) denmiştir. (فَإِنْ أَنْسْتُمْ مِنْهُمْ) (أَنْسْتُمْ) sözcüğü *bir ünsiyet görürseniz* demek olur. (الْإِنْسَانِ) (*insan*) denme sebebinin bu türün ayakta kalmasının ancak birbiriyle sıcak bir kaynaşma yakınlaşma olmaksızın ayakta kalamayacağı, varlığını sürdürmeyeceği şekilde yaratılmasından kaynaklandığı söylenmektedir. Bu ismin verilmesi yakınlık kurduğu herkesle kaynaşabilmesi sebebiyledir diyenler de vardır. Yine şöyle diyen de vardır: (إِفْعَالان) kalıbında gelen bu sözcüğün aslı (إِنْسِيَان) 'dür. İnsan aslında Allah ile anlaşma yapmış fakat akabinde bunu unutmuştur. Bu şekilde kendisine bu isim verilmiştir (Râgıb, 1992: 94). Diğer sözlüklerimizde bildirildiğine göre; (أَنْسِي) kelimesinin tekili (إِنْسِي) 'dür. Bu kelime sonra (إِنْسَانًا) olarak söylenmiştir. İstihfâf (hafifletmek) için yâ hazfedilmiştir (Ferrâ, t.y.: II, 269; Bu kelime için ayrıca bkz. Halil b. Ahmed, t.y.: VII, 304; Cevherî, 1987: III, 905; Zebîdî, t.y.: XV, 422; Ezherî, 2001: XIII, 61; İbn Manzûr, 1993: VI, 10; XIII, 325;).

Diğer kelimelerin de kısaca sözlük anlamlarına baktıktan sonra genellikle tefsirlerimizin yaptığı gibi üç ayeti birden değerlendirmek daha isabetli olacaktır.

1. 1. 2. (الْمَلِكِ) kelimesi

(الْمَلِكِ جِ الْمُلُوكِ): *kral, melik, sultan, hükümdar* anlamındadır. Allah'ın isimlerinden biridir. Melik, mülkünde istediği gibi tasarruf eden, her şeye hükmedebilen demektir. Yani tebeası üzerinde emretme ya da yasak etme yetkisine sahiptir. Bu sebeple (مَلِكِ النَّاسِ) *insanların meliki* yani hükümdarı denir. (مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ) *din gününün hükümdarı* (Fatiha 1/4) ayetini (لِمَنْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ) (الْوَاوِدِ الْقَهَّارِ) *Bugün hükümlerlik kimindir? (Gücü her şeye yeten tek Allah'ındır, (derler)* (Mü'min 40/16) ayeti açıklar. (الْمَلِكِ) (*Melik*) aynı zamanda siyasete hükmedenlere verilen isimdir. (Râgıb, 1992: 774-776; Ezherî, 2001: X, 149; Ahmed Muhtar, 2008: III, 2121; İbn Manzûr, 1993: X, 491-492; İbn Fâris, 1979: V, 351-352; İbn Sîde, 2000: VII, 54-57; Râzî, (*Muhtâr*), t.y.: 298; Zebîdî, t.y.: XXVII, 346-348).

1. 1. 3. (إِلَه) kelimesi:

(الْإِلَهِ جِ آلِهَةٍ): *ilah, tanrı* anlamındadır. (إِلَه) *ilah* lafzı, ma'bûd yani kendisine ibadet edilen her türlü varlık için kullanılır. (اللات) da böyle bir özel isimdir. (إِلَاهَةً) kelimesi de Arapların güneşe verdikleri isimdir. Çünkü onu da ilahlarından biri olarak edinmişlerdir. (اللَّهِ) kelimesinin aslının da (إِلَه) olduğu, hemzesinin kaldırılıp başına elif-lam getirildiği ifade edilmiştir. Ve bu isim sadece Allah'a tahsis edilip başkasına verilmemiştir. Nitekim ayette de (هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا) *Onun ismiyle adaş olarak*

anılan birini biliyor musun? (Meryem 19/65) buyrulur. Allah'tan başka mabud olmadığı bir gerçekse de Araplar inanç bakımından pek çok ilah edinmişler ve *ilahlar* anlamında (إِلَهٌ) kelimesinin çoğuluna (الْإِلَهَاتُ) demişlerdir (Daha geniş ayrıntı için bkz. Râgıb, 1992: 82-83; Cevherî, 1987: VI, 2223-2224; İbn Fâris, 1979: I, 127; Râzî, (*Muhtâr*), t.y.: 20; Fîruzâbâdî, 2005: 1242; Ezherî, 2001: VI, 224; İbn Sîde, 2000: IV, 358; İbn Manzûr, 1993: XIII, 467-468; Zebîdî, t.y.: XXXVI, 320-324).

Müfessirler bu üç ayeti birlikte tefsir etmişlerdir. (رَبِّ النَّاسِ) *İnsanların Rabbi* denilmekle onların sahibi ve işlerini ıslah edip düzgün götürecektir olan Rabbe sığınılma kastedilir. Esasen Allah bütün yarattıklarının Rabbi ise de burada özellikle insanın söylenmesi şu iki sebeptendir:

1. Çünkü insanları bizzat Allah tazim edip yüceltmıştır. Ancak insanlar tazim edilseler bile yüce Allah Rabb olanın kendisi olduğunu bildirmektedir.
2. İnsanların şerrinden kendisine sığınılmasını emretmesinin diğer sebebi de insanları diğer insanlardan koruyacak olanın yine ancak kendisi olduğunu bildirmektir. Halbuki insanlar (اتَّخَذُوا) (أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ) “*Hahamlarını ve rahiblerini, Allah'ın dışında rabler edindiler* (Tevbe, 9/31) ayetinde olduğu gibi başkalarını da rab edinebilmektedirler (Kurtubî, 1964: XX, 260; Daha geniş bilgi için bkz. Zemahşerî, 1987: IV, 823; Râzî, (*Mefâtiḥ*), 2000: XXXII, 376; Ebussuûd, t.y.: IX, 215; Âlûsî, 1995: XV, 524; Zuhaylî, 1995: XXX, 480; Ebû Hayyân, 2000: X, 578).

(مَلِكِ النَّاسِ) *İnsanların Meliki* dendiğinde insanların kendisine bağlı bulunduğu melikler (devlet başkanları) anlaşılır. Ancak ibadet açısından bütün meliklerin sahibi Allah olduğu halde başkasına ibadet edenler de bulunmaktadır. Böylece yüce Allah bu ayetlerde onların hem *Meliki* hem de *İlâhî* olduğunu hatırlatarak başka melik ve ilah sandıklarına değil sadece O'na sığınmalarını ve O'nun koruması altına girmeleri gerektiğini bildirmektedir (Taberî, 2000: XXIV, 709; Kurtubî, 1964: XX, 261; Zemahşerî, 1987: IV, 823; Nesefî, 1998: III, 699; Ebû Hayyân, 2000: X, 578; Ebussuûd, t.y.: IX, 216).

Yüce Allah *Melik* sıfatını zikrettikten sonra son olarak (إِلَهِ النَّاسِ) sıfatını bildirmiştir. Zira “melik” sıfatı ilah olana da olmayana da verilir. Halbuki Allah tek ilahdır ve ilahlık yalnızca ona mahsus olup bu sıfata hiçbir varlık ortak değildir. Yüce Allah önce işleri tedbir ve ıslah edici olarak Rabb ismiyle başlamıştır. Zira rubûbiyetiyle kulunu terbiye edince kişi kendisinin kul, Allah'ın da *Melik* (asıl sahibi ve hükümdarı) olduğunu anlayarak O'nu bu ismiyle sena etmektedir. Sonra bu niteliklere sahip olana ibadetin gerekli olduğunu öğrenince kulluğa layık olanın ancak O olduğunu kavrayarak O'nu ilah tanımaktadır. Bu sebeple son isim olarak *İlah* ismi gelmiştir (Râzî, (*Mefâtiḥ*), 2000: XXXII, 376).

Nas Sûresi ilk üç ayetiyle öncelikle sığınılabilir varlığın özelliklerine dikkat çekmekte ve bu özellikleri olmayana sığınılmayacağını öğretmektedir. O halde insanlar, kendinde bu özellikler olmayan diğer insanlara ya da varlıklara bu sıfatları vererek sığınamazlar. İnsana ancak diğer varlıklara da hükmü geçen alemlerin Rabbi yardım edebilir. Çünkü yetki, sığındıkları bu insanların ya da varlıkların elinde değil, onların da *Rabbi*, *Sahibi* ve *İlahı* olan Yüce Allah'tadır.

1. 2. Nas Sûresi 1-3. Ayetlerinin İ'rab Açısından Tahlili

قُلْ	De ki	Emir fiili (İbn Hâleveyh, 1941: 238; Deâs, 2004: III, 477), fâili (أَنْتَ) gizli zamiridir (Derviş, 1995: X, 625; Deâs, 2004: III, 477)
أَعُوذُ	sığınırım	Fiili muzârî, damme ile merfudur (İbn Hâleveyh, 1941: 238. Deâs, 2004: III, 477), fâili (أَنَا) gizli zamiridir, (أَعُوذُ) cümlesi makulü'l-kavl'dir (Derviş, 1995: X, 625; Deâs, 2004: III, 477).
رَبِّ	Rabbine	(رَبِّ): harfi cer (zâid de denmiştir), (رَبِّ): mecrur isim, muzaf (İbn Hâleveyh, 1941: 238),
النَّاسِ (1)	insanların	muzâfun ileyh, zâhir kesra ile mecrurdur (İbn Hâleveyh, 1941: 238; Deâs, 2004: III, 477; Behced, 1993: XII, 530; Nahhâs, 2000: V, 199), (رَبِّ النَّاسِ) da (أَعُوذُ) ile bağlantılıdır (Derviş, 1995: X, 625).
مَلِكِ	Melikine	(رَبِّ) kelimesinden bedeldir, sıfat da, atfı beyan da olabileceği söylenmiştir, kesra ile mecrur ve muzaftır (Derviş, 1995: X, 625; İbn Hâleveyh, 1941: 238; Behced, 1993: XII, 530; Harrât, 2005: IV, 1492; Deâs, 2004: III, 477; Nahhâs, 2000: V, 199).
النَّاسِ (2)	insanların	Muzafun ileyh, kesra ile mecrurdur (Derviş, 1995: X, 625; İbn Hâleveyh, 1941: 238).
إِلَهِ	ilâhına	(رَبِّ النَّاسِ)'dan bedeldir, sıfat da, (رَبِّ النَّاسِ) için atfı beyan da denmiştir, kesra ile mecrur ve muzaftır (Harrât, 2005: IV, 1492; Derviş, 1995: X, 625; Behced, 1993: XII, 530; Nahhâs, 2000: V, 199).
النَّاسِ (3)	insanların	Muzâfun ileyh, kesra ile mecrurdur (İbn Hâleveyh, 1941: 239; Deâs, 2004: III, 477).

(النَّاسِ) muzâfun ileyhi ayetlerde bir defa söylemekle yetinilmemiştir. İzâfetin tekrarlanması daha iyi açıklanması içindir. Zira (مَلِكِ النَّاسِ إِلَهِ النَّاسِ) ifadesi (رَبِّ النَّاسِ)'nin atf-ı beyânıdır. Diğer isimleri başkası için de söylene bile (إِلَهِ النَّاسِ) sözü Allah'a mahsustur ve bu isimde ortağı yoktur. Atfı beyan bunu açıklamak içindir. (النَّاسِ) kelimesi de insanları yüceltmek için vardır (Nesefî, 1998: III, 699; Derviş, 1995: X, 625).

1. 3. Nas Sûresi 1 - 3. Ayet Arası Meallerin Kavram ve İ'rab Açısından Karşılaştırılması

Bayraktar Bayraklı "(De ki: Ben) insanların Rabbine (sığınırım), İnsanların yöneticisine, İnsanların ilahına."

Edip Yüksel "(De ki, Sığınırım) halkın Rabbine, Halkın Yöneticisine, Halkın Tanrısına,"

Erhan Aktaş "(De ki:) İnsanların Rabb'ine (sığınırım); İnsanların melikine, İnsanların ilahına."

Süleymaniye Vakfı "(De ki "Sığınırım) insanların Sahibine, insanların hükümdarına insanların ilahına, "

Ali Rıza Safa "(De ki: "İnsanların Efendisine (sığınırım!)", "İnsanların Yöneticisine!", "İnsanların Tanrısına!"

Mustafa İslamoğlu "(*Ey muhatab*) (*De ki: "Sığınırım ben) Rabbine insanlığın; Sahibine insanlığın; İlahına insanlığın."*)

Yaşar Nuri Öztürk "(*De ki: "İnsanların Rabbine (sığınırım!), İnsanların yöneticisine, yönlendiricisine, İnsanların ilahına;* "

Ali Bulaç "(*De ki:) İnsanların Rabbine (sığınırım). İnsanların malikine, İnsanların (gerçek) ilahına;* "

Elmalılı (sadeleştirilmiş) "(*De ki: "Sığınırım) insanların Rabbine, insanların hükümdarına, insanların ilahına;"*)

Muhammed Esed "(*De ki: "Sığınırım ben) insanların Rabbine, insanların Hakimine, insanların İlahına;"*)

Diyanet İşleri "(*De ki: "Cinlerden ve insanlardan; insanların kalplerine vesvese veren sinsi vesvesecinin kötülüğünden,) insanların Rabbine, insanların Melik'ine, insanların İlah'ına (sığınırım)."*)

Elmalılı Hamdi Yazır "(*De ki sığınırım) Rabbına nasın, Melikine nasın, İlahına nasın"*)

Süleyman Ateş "(*De ki: "Sığınırım ben), insanların Rabbine, İnsanların padişahına, İnsanların Tanrısına: "*)

Gültekin Onan "(*De ki:) İnsanların rabbine (sığınırım), İnsanların malikine, İnsanların tanrısına.*)

Hasan Basri Çantay "(*De ki: Sığınırım) insanların Rabbine, insanların (yegane) malikine, insanların ma'bûduna, "*)

İbni Kesir "(*De ki:) İnsanların Rabbına (sığınırım), İnsanların malikine, İnsanların Tanrısına, "*)

Şaban Piriş "(*De ki:) İnsanların Rabbine (sığınırım), İnsanların hakimine, İnsanların ilahına. "*)

Suat Yıldırım "(*De ki:) İnsanların Rabbine, İnsanların yegane Hükümdarına, İnsanların İlahına (sığınırım):"*)

Ahmed Hulusi "(*De ki: "Sığınırım) Nas'ın Rabbine," "Nas'ın Meliki'ne," "Nas'ın İlahı'na,"*)

Değerlendirme:

19 mealden 19'u yani istisnasız olarak tamamı (قُلْ) kelimesine 'De ki:', (أَعُوذُ) kelimesine de 'sığınırım' anlamını vermiştir. 19 mealden 13 meal; 1. ayet için '*İnsanların Rabbine*' derken ayetin kavram ve i'râb olarak tam manasını vermiştir. Bunun dışında '*halkın Rabbine*', '*insanların Sahibine*', '*İnsanların Efendisine*', '*Nas'ın Rabbine*' ifadeleri de izafet terkiibini tam olarak yansıtmaktadır. '*Rabbine insanlığın*', '*Rabbına nasın*', terkipleri aynı tamlamanın Türkçe'de söylenebilecek vurgulu ifadesini göstermektedir.

İnsanların Rabbi denilince insanların sahibi, terbiye ederek eğiteni, büyüteni, varlıklar içinde verdiği akılla onu en değerli ve en seçkin kılanı anlaşılır: "*Allah sizi annelerinizin karnından çıkardığı zaman hiçbir şey bilmiyordunuz.*" (Nahl, 16/78) ayeti **Rabb** sıfatının insanlar üzerindeki tesirinden sonra geldiği merhaleyi anlatır. Esasen Rab isminin tecellisi ömür boyu devam eder.

Rab sıfatının ardından **Melik** sıfatının zikredilmesi, bu sıfatların birbirini devam ettirmesi, Melik sıfatı olmadan bu düzen ve ahengin yaşatılması ve devam etmesinin mümkün olmadığını, O'nun yaratıp bir kenara çekilmediğini ve ölmeyen diri olduğunu hatırlatmaktadır. Güneş hergün aksamadan doğmakta, sabahın olmadığı bir gece görülmemektedir. Çünkü tüm unsurları birbirine bağlı olan kâinatın maliki, hükümdarı O'dur. İnsanlardan olan melikler ise güçleri sınırlı, insanların taşıdığı tüm zaafırlara sahip olan kişilerdir ve başkalarının kendisine hizmetine muhtaçtırlar. Onların da Meliki, aziz

ya da zelil edeni Allah'tır. Yüce Allah ise başkasına ihtiyacı olmayan ve meliklerin Meliki olan tek varlıktır. Ondan başkasının koruması son derece sınırlıdır. Üstelik O izin vermese hiçbir şeye güçleri yetmeyecektir. O halde sığınabilecek olan O varlık tüm varlıklara melik olacak ve emrini dinlettirebilecek güçte olmalıdır. Bu özelliklere sahip olan ise sadece Yüce Allah'tır.

İnsanların ilahı deyimiyle Yüce Allah'ın **Rab ve sahip olma (melik)** sıfatıyla ibadeti hak eden tek ilah olması gündeme getirilmektedir. İlah bilindiği gibi kendisine tapınılan ve yardımı istenen tanrı manasındadır. İlahlık ancak O'na mahsustur. Çünkü bu sıfatlara sahip olan ve insanların saadet ve mutsuzluğunu elinde tutan, hüküm ve emirler koyan yalnızca O'dur. O'ndan başka bir ilahın olduğu şu ana kadar ispatlanamamıştır. O halde ilah özelliği olmayan cin ve insanlardan Allah'ı bırakıp da yardım istemek O'na rağmen ve O istemedikçe gerçekleşmeyecek bir olayı istemek demektir. Bu durumda O'nun verdiği güçle ayakta durabilen varlıklara kulluk etmek ve yardım dilemek abesle iştigaldir.

Sonraki ayetler bu özelliklere sahip olan Allah'tan, baştaki (قُلْ) *De ki:* ifadesiyle tek bir şeyin şerrinden sığınılmasını öngörmekte ve bu şerrin özelliklerini sıralamaktadır:

2. Nas Sûresi 4. Ayet: (مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ) *O sinsi vesvesecinin şerrinden;*

2. 1. Nas Sûresi 4. Ayetin Kavram Tahlili

Görüldüğü gibi bu ayette (الْوَسْوَاسِ) ve (الْخَنَّاسِ) kavramları tahlil gerektirmektedir.

2.1.1. (الْوَسْوَاسِ) kelimesi:

(وَسْوَاسٍ يُوسُوسُ وَسْوَاسَةً): (Dahrece babından) *vesvese verdi, dürtükledi/içinden geçirdi, aklına getirdi*, anlamlarını taşır. (الْوَسْوَاسِ) ise *vesvese veren* demektir. (الْوَسْوَاسَةُ) *hatıra gelen kıymetsiz kötü düşünceler* anlamındadır. Aslı gizlice fısıldama ve mücevher sesi demek olan (الْوَسْوَاسِ) kelimesinden gelmektedir. (فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ) *Şeytan ona vesvese verdi* (Taha 20/120) ayetinde bu kelimenin fiili kullanılmıştır. Avcının fısıldayışına, köpeklerin kısıp seslerine de (وَسْوَاسٌ) denmiştir. (Ferrâ, t.y.: III, 302, 389; Halil b. Ahmed, t.y.: VII, 335; Ezherî, 2001: VII, 80, X, 266; XIII, 92, 115; İbn Sîde, 2000: V, 79; VIII, 539; Zebîdî, t.y.: XVII, 11; İbn Kuteybe, 1978: I, 542; Ahmed Muhtar, 2008: III, 2443; İbn Manzûr, 1993: VI, 71; VI, 255).

(الْوَسْوَاسِ) kelimesiyle aslında (ذو الوسواس) *vesvese sahibi* (şeytan) kastedilmiş aradaki (ذو) yani bu ayette (ذِي) hazfedilmiştir. Böylece anlam (المُوسُوسِ) *vesvese verici* demek olur. Yani anlam (Vesvese sahibi (şeytanın) şerrinden) olmaktadır. Bu açıklamayı Ferrâ'dan itibaren pek çok alim aynen yapmıştır. (الوسوسة) (vesvese) aynen (الزلزال) (zelzele) manasına gelen kalıp gibidir. Bu kelimenin masdarı nasıl (زِلْزَالٍ) ise ayette geçen kelimemizin masdarı da (وَسْوَاسٍ)'dir. Bu kelimenin anlamı da (الْوَسْوَاسَةُ) demektir. Yani aslında vesvese veren şeytan vesvesenin bizzat kendisidir. (إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ) "O (oğul), salih olmayan bir ameldir" (Hud, 11/46) ayeti de buna benzer. Çünkü şeytanın bizzat sanatı ve meşguliyeti budur. Vesvese de malum olduğu gibi insanın içinden geçen gizli ses demektir. *Nefsi kendisine vesvese verdi* anlamında (وَسْوَاسَتْ إِلَيْهِمْ نَفْسُهُ) veya (وَسْوَاسَةً) denir. (Bkz. Ferra, t.y.: III, 302, 389; Zemahşerî, 1987: IV, 823; Kurtubî, 1964: XX, 261; Neseî, 1998: III, 700; Râzî, (Mefâtiḥ), 2000: XXXII, 377).

2.1.2. (الْخَنَّاسُ) kelimesi:

(الْخَنَّاسُ): *sinsi, gizlenen, sinerek aldatan, dönüş yapan, çok gizlenip dönüş yapan* anlamında mübâlağalı ismi fâildir. Yani bu kelime “görülmez, duyu organlarının kapsamına girmez” manasına gelir. Müfessirler bu ayetteki *sinsi vesveseciden* kastın şeytan olduğunu bildirmişlerdir. Nitekim Yüce Allah: *إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ* “(Şeytanın) hem kendisi hem de yandaşları, onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler” (A’raf, 7/27) buyurmuştur. *فَلَا أُفْسِمُ بِالْخَنَّاسِ* Gündüz sinip geceleri gözükken yıldızlara andolsun (Tekvir 81/15) ayetinde geçen (الْخَنَّاسُ) gündüz kaybolup görünmeyen yıldızlardır, gündüz göze gizli olup gece ortaya çıkarlar. Şeytan da gizlidir, gaflet anımızda vesvese verir, Allah’ı hatırladığımızda geri çekilir. (Râgıb, 1992: 300; Ayrıca bkz. İbn Dureyd, 1987: I, 599; Mâturîdî, 2005: X, 662; Fîrûzâbâdî, 2005: 542; Zebîdî, t.y.: XVI, 35-37; Ahmed Muhtar, 2008: I, 702; İbn Kuteybe, 1978: I, 542; Ezherî, 2001: VII, 80; İbn Sîde, 2000: V, 79; Râzî, (Muhtâr), t.y.: 97; İbn Manzûr, 1993: VI, 71).

Yine *Hannâs*; âdeti gerileyip sinmek olan ve (الخنوس)‘a mansup olan demektir. (الخنوس) ise; *kesilmek geri dönmek, geri kalmak* anlamındadır şeklinde de açıklanmıştır. Said b. Cübeyr’in (r.a.) şöyle dediği rivayet edilmiştir: *’İnsan Rabbini zikrettiği zaman şeytan siner, geri kaçır. Gaflet ettiği zaman ise geri dönüp ona vesvese verir’*. Bu sebeple “Sinsi ve gizlenen” anlamında şeytana (الْخَنَّاسُ) “Hannâs” ismi verilmiştir. (Nesefî, 1998: III, 700; Taberî, 2000: XXIV, 709).

Kur’an’da bu fısıldamanın şeytan tarafından yapıldığı gibi nefis tarafından yapıldığı da bildirilir: *’Şeytan ona (Âdem’e) fısıldadı.’* (Tâhâ, 20/120), *’Nefsinin ona ne fısıldadığını biliriz.’* (Kâf, 50/16)

Şeytana kulluk yapılmasına rağmen hesap zamanı şeytan bu kişilere sahip olmayacak, onlardan uzaklaşacaktır. Yüce Allah, *Rab, Malik* ve *İlah* sıfatlarının sahibi olduğunu zikrederek insana musallat olacak olan şeytanın şerrinden kendisine sığınılmasını emretmiştir. İnsan ancak böylece onu yoldan çıkarmak için her şeyi yapmaktan çekinmeyen şeytanın şerrinden kurtulacaktır (Taberî, 2000: XXIV, 709).

Çünkü şeytan göze görünmez ve sinsi bir karaktere sahiptir. Fırsat ve yerini bulduğu zaman sindiği yerden çıkar ve insanı kötülöklere sürüklemek için onun içine kötü vesveselerini atar. Yani onu ayartıp kötü şeylere yönlendirebilecek fısıltılarını telkin eder. Nitekim bir başka ayette de bu sığınma isteme emredilir: *’Eğer sana şeytandan yana bir kışkırtma (vesvese veya iğva) gelirse, hemen Allah’a sığın. Çünkü O, işitendir, bilendir. (Allah’tan) Sakınanlara şeytandan bir vesvese eriştiğinde (önce) iyice düşünürler (Allah’ı zikredip-anarlar), sonra hemen bakarsın ki görüp bilmişlerdir.’* (Araf 7/ 200-201).

2. 2. Nas Sûresi 4. Ayetinin İ’rab Açısından Tahlili

مِنْ شَرِّ	şerrinden	(مِنْ): harfi cer, (شَرِّ): kesra ile mecrur isim, muzaf (İbn Hâleveyh, 1941: 239; Behced, 1993: XII, 530; Deâs, 2004: III, 477), car-mecrur (أَعْوَدُ) ile bağlantılıdır (Harrât, 2005: IV, 1492; Derviş, 1995: X, 625; Behced, 1993: XII, 530).
الْوَسْوَاسِ	vesvesecinin	Muzafun ileyh, mecrur, cer alameti kesradır, mevsuftur (Derviş, 1995: X, 625; İbn Hâleveyh, 1941: 239; Behced, 1993: XII, 530; Deâs, 2004: III, 477), yani aslında (مِنْ شَرِّ ذِي الْوَسْوَاسِ) takdirindedir, şeytanın bu vasfı mübâlağa ifade eden bir fiille karşılanmıştır (Ukberi, t.y.: II, 1311).

الْخَنَّاسِ لَا (4)	sinsi	(الْوَسْوَاسِ)'nin sıfatıdır, mecrurdur ve cer alameti kesradır, mübalağalı ismi faildir (Derviş, 1995: X, 625; İbn Hâleveyh, 1941: 240; Ukberi, t.y.: II, 1311; Behced, 1993: XII, 530), (الْوَسْوَاسِ)'den bedel olduğu da söylenmiştir (Deâs, 2004: III, 477). Cümle olarak (الْخَنَّاسِ) kelimesinde durulmasının yeni cümleye sonra gelen (الَّذِي) başlamanın güzel olduğu bildirilmektedir. (Nesefî, 1998: III, 700; Râzî, (Mefâtiḥ), 2000: XXXII, 376).
---------------------	-------	---

2. 3. Nas Sûresi 4. Ayet Meallerinin Kavram ve İ'rab Açısından Karşılaştırılması

Bayraktar Bayraklı "o sinsi vesvesecinin şerrinden"

Edip Yüksel "Şerrinden sinsic fısıldayanların"

Erhan Aktaş "Hannasın vesvesesinin şerrinden, "

Süleymaniye Vakfı "Sinsic kötülükler fısıldayanın şerrinden! "

Ali Rıza Safa "Gizlice kuruntular verenin kötülüğünden!"

Mustafa İslamoğlu "Sinsi ve sinik vesvese kaynağının şerrinden; "

Yaşar Nuri Öztürk "Kıvrılıp kıvrılıp saklanan, sinip sinip gizlenen vesvesenin/o sinsi, o aldatıcı şeytanın şerrinden, "

Ali Bulaç "Sinsic, (kalplere vesvese ve şüphe düşürüp duran) vesvesecinin şerrinden. "

Elmalılı (sadeleştirilmiş) "o sinsi vesvesecinin şerrinden, "

Muhammed Esed "fısıldayan sinsi ayartıcının şerrinden, "

Diyanet İşleri "sinsi vesvesecinin kötülüğünden"

Elmalılı Hamdi Yazır "Şerrinden o sinsi vesvasın"

Süleyman Ateş "O sinsi vesvesecinin şerrinden. "

Gültekin Onan "Sinsic kalplere vesvese ve şüphe düşürüp duran' vesvesecinin şerrinden. "

Hasan Basri Çantay "o sinsi şeytanın şerrinden, "

İbni Kesir "O sinsi şeytanın şerrinden. "

Şaban Piriş "Sinsi vesvesecinin şerrinden. "

Suat Yıldırım "O sinsi şeytanın şerrinden"

Ahmed Hulusi "El Vesvas'il Hannas'ın (sinip sinip geri dönen, insanı bedenselliğe düşüren vesvese kuvvesi) şerrinden. "

Değerlendirme:

19 mealin hepsinde yanına ekler olsa da istisnasız olarak *sinme* kelimesi geçmektedir. Gerçekten onu en iyi tarif eden sözcük güzel Türkçemizde 'sinsi' kelimesidir. Kavram ve i'rab tahliline göre ayet 'Sinsi vesvesecinin şerrinden' ya da 'Sinsi ayartıcının şerrinden' olarak görünmektedir. 'Şerrinden' yerine

'kötülüğünden' diyenler de aynı cümleyi ifade etmiş olmaktadır. 'Sinsice fısıldayanların', 'sinsice kötülükler fısıldayanların', 'gizlice kuruntular verenin', 'sinsi ve sinik vesvese kaynağının', 'fısıldayan sinsi ayartıcının' olabilirliği varsa da Yaşar Nuri Öztürk'ün 'kıvrılıp kıvrılıp saklanan, sinip sinip gizlenen vesvesenin/o sinsi, o aldatıcı şeytanın', cümleleri kısa tefsir olarak görünmektedir. Dolayısıyla da tam irab tahlili mümkün olmamaktadır. Zaten pek çok meal yazarı 'Türkler olarak biz olsak bu cümleyi nasıl söyleriz tarzı' meal vermektedir.

Yüce Allah, insanın dünyevi ve uhrevî mutluluğunu çalmak için şeytanın insana apaçık düşman olduğunu pekçok ayetinde belirtmiştir (Bkz. Fatır 35/6). Çünkü şeytan insan yüzünden Allah'ın yanındaki makamından kovulmuştur. Bu sebeple insandan intikam almak ve onun da kendisi gibi cehenneme gitmesini sağlamak için Allah'ın gitmesini istemediği yönlerde insanı yönlendirmeye çalışmaktadır.

Böylece bazen insanlar, onun telkinlerini uygulamak sûretiyle farkında bile olmadan girdikleri hayat imtihanını kaybederler. Vesveseleri yerine getirmedikleri takdirde ise sorumlu ya da günahkar olmazlar. Cennete gidecekler ile cehennem yolcularının ayırt edilmesi için şeytan, Allah tarafından vesile kılınmış ve bunun için ona izin verilmiştir: "(Şeytan) demişti ki: "Şu bana karşı yücelttiğine bir bak; andolsun, eğer bana kıyamet gününe kadar süre tanırsan, onun soyunu -pek az dışında-kuşkusuz kendime bağlı kılacağım. (Allah) demişti ki: "Git, onlardan kim sana uyarırsa, şüphesiz sizin cezanız cehennemdir; eksiksiz bir ceza..." (İsra 17/62-63), "Andolsun, İblis, kendileri hakkında zannını doğrulamış oldu, böylelikle iman eden bir grup dışında, ona uymuş oldular. Oysa onun, kendilerine karşı hiçbir zorlayıcı-gücü yoktu; ancak Biz ahirete iman edeni, ondan kuşku içinde olandan ayırt etmek için (ona bu imkanı verdik). Senin Rabbin, herşeyin üzerinde gözetici-koruyucudur." (Sebe 34/20-21). Dolayısıyla Allah'ın izin verdiği herşeyde bir hikmet vardır.

İnsana irade hürriyeti bağışlanmıştır. Dileyen dilediğini seçmekte özgürdür. Ancak şeytana uymayı seçenler bunu hayat tarzı haline getirirlerse kaçınılmaz bir son kendilerini beklemektedir: "Ona yazılmıştır: "Kim onu veli edinirse, şüphesiz o (şeytan) onu şaşırtıp-saptırır ve onu çılgın ateşin azabına yöneltir." (Hac, 22/4). Şeytan ise gerçekte hiçbir insanın cennete gitmesini istemez ve bunun gerçekleşmesini önlemek için vargücüyle çalışır. Fakat şeytanın insan istemedikçe onu zorlama ve cebr gücü yoktur. (Bkz. İbrahim, 14/22).

Araştırmamızın son ayetleri *sinsi vesvesecinin* bu aldatmayı nasıl gerçekleştirdiğini bildirmektedir:

3. Nas Sûresi 5. ve 6. Ayet: (الَّذِي يُوسُوسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ {5} مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ {6}) ki o, insanların göğüslerine vesvese verir. (Gerek) cinlerden, (gerek) insanlardan (olan her sinsiden sığırım).

3. 1. Nas Sûresi 5. Ayetin Kavram Tahlili

(وَسُوسَ يُّوسُوسٌ وَسُوسَةٌ): vesvese verdi, dürtükledi/içinden geçirdi, aklına getirdi fiili bir önceki ayette aynı kökten olan (الْوَسْوَسِ) kelimesinin tahlilinde ele alınmıştı. (النَّاسِ) insanlar kelimesi ise ilk ayetinde incelenmişti. Bu sebeple burada geriye kalan (صُدُور) ve (الْجِنَّة) kelimeleri incelenecektir.

3. 1. 1. (صُدُور) kelimesi:

(الْصَّدْرُ ج صُدُورٌ): göğüs anlamındadır. Bazı alimler Kur'an'da (قَلْبٌ) kalb geçen yerlerin akıl ve ilme delalet ettiğini (Bkz. Kaf, 50/37), (صَدْر) geçen yerlerin ise hem bu ikisine hem de şehvet, heva, öfke gibi ruhsal hususlara işaret ettiğini söyler. Musa (a.s.)'ın kendi ruhsal gücünü ıslah için söylediği

وَيَتَشَفَّيْ صُدُورَ (رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي) (Dedi ki:) *Rabbim, göğsüme genişlik ver* (Tâhâ 20/25) ve (قَوْمِ مُؤْمِنِينَ) *Ve müminler toplumunun göğüslerine şifa versin* (Tevbe 9/14) ayeti duyguların ıslahına yönelik ayetlerdir. Yine çoğul kullanımıyla (وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ) *Göğüslerde olanlar ortaya çıktığı zaman* (Âdiyât 100/10) ve (لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ) *Gözler kör olmaz, fakat göğüslerin içindeki kalpler kör olur* (Hac 22/46) ayetlerinde de bozulan akıllardan söz eder. Ayrıca bir şeyin başı veya ön tarafı demek için de bu kelime kullanılır: (صَدْرَ الْكِتَابِ) *Kitabın başı*; (صَدْرَ الْمَجْلِسِ) *Meclisin önü* gibi (Râgıb, 1992: 477. Ayrıca bkz. İbn Fâris, 1979: III, 337; İbn Sîde, 2000: VIII, 282; Ahmed Muhtâr, 2008: II, 1278-1279; İbn Manzûr, 1993: IV, 445).

Diğer kelimenin de kısaca sözlük anlamına baktıktan sonra müfessirlerin yorumuna bakmamız konunun dağılmasını önliyecektir.

3. 1. 2. (الْجِنَّةُ) kelimesi:

(جَنَّةً) onu (الْجِنَّةُ) cinler. (الْجِنَّةُ) sözünün aslı bir şeyin duyu organlarına örtülü veya saklı kalmasıdır. (جَنَّةً) onu örttü anlamındadır. (جَنَّةَ اللَّيْلِ) gece onu sakladı, (أَجَنَّةً) kendini saklayacak bir şey edindi demektir. (فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا) Gece onu örtünce (karanlık basınca) bir gezegen gördü (En'am 6/76) ayetinde bu kavramın fiili geçer. (الْجِنَّةُ) kelimesine iki türlü mana verilmiştir. 1. Duyulara gizli ya da örtülü kalan rûhanî varlıklardır. Bu yönleriyle insanlık türünün zıddıdır. Bu durumda (جِنَّةً) kavramının içine melekler de şeytanlar da girmektedir. Yani her melek cindir ama her cin melek değildir. Ebu Sâlih (ö.122/739) bu anlamı göz önüne alarak 'Meleklerin hepsi cindir.' demişse de 'Ruhânîlerin bir kısmı cindir' denmiştir. Zira Ruhânîler 3 kısımdır: (أَخْيَارٌ) *İyiler*. Bu grup meleklerdir. (أَشْرَارٌ) *Kötüler*: Bunlar şeytanlardır. (أَوْسَاطٌ) *Orta olanlar*. İyilerin de kötülerin de bulunduğu cin gruplarıdır. (قُلْ أَوْحِيَ إِلَيَّ) *De ki: Bana vahyedildi...* (Cin 72/1) ayetinden (وَأَنَا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا) (الْقَاسِطُونَ) *İçimizden Müslümanlar da vardır, sırt çevirenler de vardır* (Cin 72/14) sözüne kadar olan kısmı bu görüşlere delil olarak gösterilmiştir (Râgıb, 1992: 203-204; Ayrıca bkz. Halil b. Ahmed, t.y.: VI, 20; İbn Fâris, 1979: I, 421-422; Ezherî, 2001: X, 265-267; Râzî, (Muhtâr), t.y.: 62; Fîruzâbâdî, Fîrûzâbâdî, 2005: 1187; Zebîdî, t.y.: XXXIV, 369-373; Ahmed Muhtâr, 2008: I, 408; İbn Manzûr, 1993: XIII, 95).

Bu kelimenin 'delilik' v.b. gibi başka anlamları varsa da konumuz ayetiyle ilgisi olmadığından buraya almaya gerek görmedik.

Müfessirlerimiz bu ayetlerin tefsiriyle ilgili olarak insan ve şeytanın vasıflarını açıklamaya çalışmışlardır. Şeytan, sesi açıkça duyulmadan kalbe ulaşarak itaat etmeye çağırılmaktadır. Hz. Peygamber'den de şöyle bir rivayet nakledilmektedir: "Şüphesiz şeytan Adem oğlunun içinde kanının aktığı gibi akar." (Buhârî, *Ahkâm*, 21; Tirmizî, Radâ 17, 1172). (مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ) *cinden de insan da (olur) ayeti vesvese verenin insandan da olabileceğini öğretmektedir. Cin şeytanı kalplere vesvese verip görünmezken, insan açıkça görünerek gelmektedir* (Kurtubî, 1964: XX, 263).

Cin şeytanları vesvese verip geri durur. İnsan şeytanları da aynen böyledir. Kendilerini şefkatli bir nasihatçi gibi gösterirler. Bunları duyan onları dinlemezse geri çekilir, ancak onlara kulak verip bu vesveseleri kabullenirlerse bu hususta daha da aşırıya giderler (Râzî, (Mefâtiḥ), 2000: XXXII, 377).

Zemahşerî'ye (ö. 538/1144) göre (يُوسُوسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ) *İnsanların göğüslerine vesvese verir* ayetinden kastedilen (فِي صُدُورِ النَّاسِ) *unutanın* göğüslerine demektir. (يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ) (Kamer, 6) ayetindeki (الدَّاعِ) kelimesinden nasıl yâ harfi düşmüşse (النَّاسِي) nln (*unutana*) sonundaki yâ da düşmüştür. Aslında cinler de insanlar da Allah'ı unutan iki gruptur. Bu durumda ayette insan önce tek olarak şeytandan sığınır. Sonra hem cinden hem de insandan olmak üzere hepsinden Rabbine sığınır (Zemahşerî, IV, 824; Âlûsî, XV, 526).

Buradaki "*insanlar*" ile yine cinlerin kastedildiğine dair görüşleri ele alan Râzî (ö. 606/1209), bazı müfessirlerin (الإنسان) *insan* isminin muhtevasının cinlerle ortak olarak kullanıldığı görüşünü aktararak, bu görüşün zayıf olduğunu söyler. Çünkü (الجن) ismi onlara gizli oldukları için verilmiştir. Ortada olup görünmeleri sebebiyle insanlara "(الإنصَارُ) *gösterme*" manasındaki (الإناسِ) "*înâs*" masdarından "*insan*" adı konmuştur (Râzî, (Mefâtiḥ), 2000: XXXII, 378).

Önceki sûrede yüce Allah'ın tek bir sıfatı zikredilerek Felak'ın Rabbi sıfatıyla üç büyük şerden (gâsık, neffâsât, ve hâsid) sığınılırken bu sûrede Allah'ın (Rabb, Melik ve ilah olmak üzere) üç ismiyle tek bir şerden sığınılmaktadır. Bu da *vesvesedir*. (Râzî, (Mefâtiḥ), 2000: XXXII, 378). Vesvese de akla gelen kötü şeylerdir. Birinci sûrede istenen canın ve bedeninin selameti, ikinci sûrede istenen ise dinin selametidir. Bu da az bile olsa dine gelen zararın çok bile olsa dünyevi zarardan çok daha mühim olduğuna dair bir uyarıdır. (Râzî, (Mefâtiḥ), 2000: XXXII, 378; Ayrıca daha geniş bilgi için bkz. Mukâtil, 2002: IV, 943; Taberî, 2000: XXIV, 711; Zemahşerî, 1987: IV, 824; İbn Atiyye, 2001: V, 540; 2000: X, 579; Celâleyn, 1987: 827; Sâbûnî, 1997: III, 600).

Görüldüğü gibi *vesveseci* akla değil **göğse** yani duygulara, gönüllere ve kalplere vesvese vermektedir. Zira insan akli onun kışkırttığı kötülüğün doğru olmadığını bilir. Yüce Allah yüzlerce ayette "*Hala aklınızı kullanmaz mısınız?*" (Bakara 2/44) dediği halde insanların çoğunluğu genellikle akıllarıyla değil duygularıyla hayatı yaşamayı tercih ederler. Vesveseci işte bu yüzden önce gönle vesvese verir. Orada başarılı olursa aklını iptal edip Allah'a sığınmayanın kontrolünü kendi eline alır. Radyo gibi içimize yayın yapan *vesvâs'a* antenlerimizi çevirirsek onun istediği görüntüyü vermiş oluruz. Sonuçta da "ne yapalım oldu bir kere, şeytana uyduk işte" diyebiliriz. Zira insanlar sonuçlarına katlanmak kaydı ile şerri ya da hayrı seçmekte özgür bırakılmışlardır.

3. 2. Nas Sûresi 5. ve 6. Ayetlerinin İ'rab Açısından Tahlili

الَّذِي	Ki o	(وَسْوَاسِ) 'ın ikinci sıfatıdır, sükun üzere mebnî ismi mevsul cer mahallindedir (Derviş, 1995: X, 625; Behced, 1993: XII, 531; Harrât, 2005: IV, 1492; Deâs, 2004: III, 477). (هُوَ) olarak takdir edilen mahzûf bir mübtedanın haberi ya da (أَعْنِي) (kastediyorum) olarak takdir edilen mahzûf fiilin mefulün bihi de denmiştir (Behced, 1993: XII/531).
يُوسُوسُ	vesvese verir	İrabda mahalli olmayan sıla: fiil cümlesidir. Fiili muzari, damme ile merfudur, fâili (هُوَ) olarak takdir edilen gizli zamirdir (Derviş, 1995: X, 625; İbn Hâleveyh, s. 240; Behced, 1993: XII, 531; Deâs, 2004: III, 477).

فِي صُدُورٍ	göğüslerine	(فِي): harfi cer, (صُدُورٍ): zahir kesra ile mecrur isimdir, muzaftır, şibhi cümle (يُوسُوسُ) ile bağlantılıdır (Derviş, 1995: X, 625; İbn Hâleveyh, 1941: 240; Behced, 1993: XII, 531).
النَّاسِ لَا (5)	insanların	Muzafun ileyh, mecrur, cer alameti kesradır (Derviş, 1995: X, 625; Behced, 1993: XII, 531; Deâs, 2004: III, 477).
مِنَ الْجِنَّةِ	cinlerden	(مِنَ):harfi cer, beyaniyedir, (الْجِنَّةِ): kesra ile mecrur isimdir (Derviş, 1995: X, 625; İbn Hâleveyh, 1941: 241; Deâs, 2004: III, 477). (مِنَ شَرِّ الْجِنَّةِ) ise (شَرِّ) kelimesinden bedeldir, yani (مِنَ شَرِّ الْجِنَّةِ) demektir. (ذِي الْوَسْوَاسِ)'den bedel olduğu da söylenmiştir, zira (لِأَنَّ الْمَوْسُوسَ مِنَ الْجِنِّ) vesvese verilen varlık cinlerden kaynaklanmaktadır. (يُوسُوسُ)'daki zamirden hal olduğu da söylenmiştir, yani (يُوسُوسُ وَهُوَ مِنَ الْجِنِّ) anlamındadır. (مِنَ) (فِي صُدُورِ الْجِنَّةِ)'den bedel olduğu da söylenmiştir, yani (فِي صُدُورِ الْجِنَّةِ) demektir. (مِنَ الْجِنِّ وَالْجِنَّةِ) aynı anlamdadır. (مِنَ الْجِنَّةِ)'nin (النَّاسِ)'dan hal olduğu da söylenmiştir (Ukberi, t.y.: II, 1311). Yine (مِنَ الْجِنَّةِ) (يوسوس) ile bağlantılıdır (Behced, 1993: XII, 531).
وَالنَّاسِ (6)	insanlardan	(وَ):atif harfi, (النَّاسِ): matuf ve mecrurdur (İbn Hâleveyh, 1941: 241. Deâs, 2004: III, 477), (ذِي الْوَسْوَاسِ)'ye matuf olduğu da söylenmiştir, yani (مِنَ شَرِّ الْقَبِيلَيْنِ) anlamındadır. (الْجِنَّةِ)'ye matuftur da denmiştir (Ukberi, t.y.: II, 1311).

3. 3. Nas Sûresi 5. ve 6. Ayet Meallerinin Kavram ve İ'rab Açısından Karşılaştırılması

Bayraktar Bayraklı "- (İnsanlara kötü şeyler fısıldayan o sinsi vesvesecinin şerrinden) ki o, insanların sinesine vesvese düşürür. Cinlerden ve insanlardan oluşur. "

Edip Yüksel "Onlar halkın göğsüne fısıldarlar. Onlar hem cinlerden hem de halktandır. "

Erhan Aktaş "O ki insanların göğüslerine vesvese verir, cinlerden ve insanlardan"

Süleymaniye Vakfı "Kötülüğü insanların içine fısıldayandan; ister cinlerden olsun, ister insanlardan. "

Ali Rıza Safa "İnsanların yüreklerine kuruntular verir! Hem cinlerden hem de insanlardan! "

Mustafa İslamoğlu "O ki; sürekli kalplerine fısıldıyor insanların; ister görünmeyen-bilinmeyen, ister görünen-bilinen türden."

Yaşar Nuri Öztürk "İnsanların göğüslerine kuşukular, kuruntular sokar o; cinlerden de insanlardan da olur o!"

Ali Bulaç "Ki o, insanların göğüslerine vesvese verir (içlerine kuşku, kuruntu fısıldar); Gerek cinlerden, gerekse insanlardan (olan her hanna's'tan Allah'a sığınırım). "

Elmalılı (sadeleştirilmiş) "Ki, insanların sinelerine vesvese verir durur. Gerek cinlerden, gerekse insanlardan (olsun)."

Muhammed Esed "İnsanların kalbine fısıldayan; görünmez güçler(in) ve insanlar(ın bütün ayartmaların)dan".

Diyanet İşleri "(De ki:) Cinlerden ve insanlardan; insanların kalplerine vesvese veren (sinsi vesvesecinin kötülüğünden, insanların Rabbine, insanların Melik'ine, insanların İlah'ına sığınırım.)"

Elmalılı Hamdi Yazır "Ki vesvese verir sinelerinde nasın, gerek cinden gerekse ins. "

Süleyman Ateş "O ki insanların göğüslerine (kötü düşünceler) fısıldar. Gerek cinlerden, gerek insanlardan (olan bütün vesvesecilerin şerrinden Allah'a sığınırım). "

Gültekin Onan "Ki o, insanların göğüslerine vesvese verir. Gerek cinlerden, gerekse insanlardan..."

Hasan Basri Çantay "Ki o, insanların göğüslerine daima vesvese verendir. (O şeytan) gerek cinden, gerek insandan (olsun). "

İbni Kesir "Ki o, insanların kalplerine hep vesvese verir. Gerek cinnlerden, gerek insanlardan. "

Şaban Piriş "İnsanların gönüllerine vesvese sokan.. Cinlerden ve insanlardan! "

Suat Yıldırım "O ki insanların kalplerine vesvese verir, O şeytan, cinlerden de olur, insanlardan da olur".

Ahmed Hulusi "O ki, insanların içlerinde vesvese üretir. Cinlerden ve insanlardan! "

Değerlendirme:

19 mealden 7'si (صُدُور) kelimesi için göğüsler, 3 meal 'sineler', 2 meal 'içine ya da içinde', 2 meal 'yüreklerine ya da yürekler', 5 meal 'kalplerine' anlamını seçmişlerdir. (يُوسُوسُ) fiili için 12 meal 'vesvese' kelimesini kullanarak 'vesvese düşürür', 'vesvese verir', 'vesvese sokan', 'vesvese üretir' şeklinde meal vermiştir, 5 meal 'fısıldama' anlamını, kalan 2 meal de 'kuruntular verir, kuşkular kuruntular sokar' anlamlarını tercih etmiştir. Yine 19 mealden 18'i (الْجِنَّة) kelimesine 'cin ya da cinler' derken sadece Mustafa İslamoğlu 'ister görünmeyen-bilinmeyen.. türden' ifadesini kullanmıştır. 19 mealden 16'sı (النَّاسِ) kelimesine 'insanlar' derken, Edip Yüksel 'halk', Elmalılı Hamdi Yazır 'ins', Mustafa İslamoğlu 'ister görünen-bilinen türden' demiştir. Yine yukarıda görüldüğü gibi farklı kombinasyonlar halinde ve ayetin açıklanması babında parantez arası ifadeler de kullanılmıştır. Ancak bazı mealler kelime orada olmasa da ve irab açısından uymasa da Türkçe'deki düzgün ifadeyi sağlamak için 'gerek.. gerek ... olsun' gibi metinde olmayan ifadeleri parantez olmaksızın ilave etmişlerdir.

Bu sûreden anlaşılan; gaflete dalıp unuttuğu esnada, insanın dünya ve ahiretini yıkmak için sinsice ve hiç sezdirmeden pusuda bekleyen, onun düşüncelerine sızan bir düşmanın olduğu. İnsan hayatı onunla birlikte geçmekte ve imtihan noktası da bu olmaktadır. Vesvâs (vesvese veren) denilen bu varlık bazen cinlerden bazen de insanlardan olmakta ve onun duygularına tesir etmektedir. Aklını kullanmayan da bu tuzağa duygularının esiri olarak düşmektedir.

Firavun örneğinde olduğu gibi insan türünden vesvaslar "... ben, size yalnızca gördüğümü (kendi görüşümü) gösteriyorum ve ben sizi doğru yoldan da başkasına yöneltmiyorum" (Mümin 40/29) şeklinde nasihat eden ve ona iyilikte bulunan görünümüyle yaklaşmaktadır.

Kur'an ve onun rehberliğinden uzaklaştığında şeytan ve cinlerden oluşan vesvâs tehlikesiyle başbaşa kalınacağı ve tuzağa düşüleceğini yüce Allah şöyle açıklamaktadır: *"Kim, Rahmân'ın Zikri'ni görmezlikten gelirse biz onun başına bir şeytan sararız. Artık o, onun ayrılmaz dostudur. Gerçekten bunlar (bu şeytanlar), onları yoldan alıkoyarlar; onlar ise, kendilerinin gerçekten hidayette olduklarını sanırlar."* (Zuhruf, 43/36-37).

Nas sûresi bilindiği gibi Kur'an'ın son sûresidir. İlk sûre olan Fâtiha sûresi « *Bizi doğru yola ilet* » gibi dua cümleleri içermesiyle yardım istememizi telkin ederken bu son sûre yine bu doğru yola engel teşkil eden **şeytan** ve şeytan karakterlilerden Allah'a **sığınma** ifadeleriyle sona ermektedir.

SONUÇ

Felak-Nâs Sûrelerinin kavram ve irab tahlilini incelediğimiz araştırmamız, bu sûrelerin önemi ve hakkındaki rivâyetlerin arzından sonra ayetlerinin tek tek ele alınmasıyla başladı. Önce her ayetin içinde geçen kavramların sözlüklerde nasıl ele alındığı sözlük kaynaklarımızda taranarak gösterildi. Ardından o ayete dair bazı müfessirlerin hayattan örnekler veren açıklamaları kavramın önemini vurgulayarak içimizde yerleşmesine katkı sundu. İrabları da yine bu konuda temeyyüz etmiş kendi kaynaklarından sunmamız Yüce Allah'ın sunduğu mana örgüsünden uzaklaşmamamız yönünde sanki bize bir disiplin ruhu fısıldadı. Türkçe konuşan kesimin anlayabilmesi için yazılan meallerin bu kavram ve irabla ne kadar örtüştüğü meselesi de sınırlı sayıda meallerin karşılaştırılmasıyla gösterilmeye çalışıldı. Yaşar Nuri Öztürk'ün parantez kullanmasa da lügatta yer alan o kelimenin aynı veya farklı anlamlarını '/' işaretini kullanarak yan yana getirmesi dikkatimizi çekti. Mustafa İslamoğlu'nun tefsire benzer yorumlar yaparak ayetin bizzat harfî tercümesini değil de ayetten anlaşılması gerekeni yazması bizde soru işareti oluşturdu. Bunların haricinde incelememize konu olan meallerimizin incelediğimiz sûreler bazında aşağı yukarı kavram ve irab açısından orta yolun dışına çıkmadıkları gözlemlendi.

'Biz olsak Türkçe'de bu cümleyi nasıl söyleriz?' düşüncesi hakikaten özellikle son dönemlerde yaygınlaşmaktadır. Allah'ın kastettiği manayı değiştirmedeği sürece bunun sakıncası yok gibi düşünülebilir. Fakat bu durumun istismara açılan yeni bir kapı olmasından ya da bazen isteğe göre bazen de kasıtlı olarak orada olmayan mananın da zamanla verilebileceğinden korkulmaktadır. Zira bazı tefsirlerimizde bu durum açıkça görülmektedir. Aynı durumun meallere yansımaları endişesi de giderek artmaktadır. Çünkü o zaman genel teamüllerden alıştığımızın dışında olarak, 'meal' değil de kısa tefsir denmesi daha uygun görünmektedir.

Ülkemizde İmam Hatip okullarının yanı sıra İlahiyat ve İslâmî İlimler Fakülteleri ile özel veya genel anlamdaki kursların artması sonucu Arapça ve Kur'an'ı aslından öğrenmek isteyenlerin sayısında da gelişmeler gözlenmektedir. Ancak tefsirlerimizin sayısı tatmin edici düzeyde iken irab çalışması yapmak isteyen kişiler yeterince Türkçe kaynak bulamamaktadır. Bu kişilerin dilbilgisi düzeyi yeterince gelişmediği için irabı Arapça kaynaklarından anlamakta oldukça zorlanmaktadır. Yaptığımız çalışma bu ihtiyaca küçük bir katkı sunsa da tüm sûrelerin buna benzer akademik çalışmayla ortaya konma ihtiyacı giderek artmaktadır. Böylece Kur'an'ı orjinalinden tüm yönleriyle anlamak isteyen elinden tutulmuş olacaktır.

Felak ve Nâs sûrelerinin anlam örgüsü, içinde zikredilenlerin hayattaki izdüşümüyle ne kadar iç içe olduğunun da göstergesi olmuştur.

Nâs Sûresinden önceki sûre olan Felak Sûresi sığınılacak şerleri sıralayarak Yüce Allah'ın tek bir sıfatına; karanlıkları yarıp sabah aydınlığını çıkaran **Felak'ın Rabbine** sığınılmasını istemiştir. Nâs Sûresi ise sadece tek birşeyden; **sinsi vesveseci'nin şerrinden Rab, Melik ve İlah** olan üç sıfatıyla Yüce Allah'a sığınılmasını öngörmektedir. Demek ki bu şer, şerlerin en büyüğü ve en tehlikelidir. Sıralanan

şerler insanın ruhunu ebediyen helak edip ahiretini kaybettirmeyebilir. Diğer şerlere de sebep olan bu şer ise ebedi hayatının yok olmasına, atası Adem gibi cennete alınmamasına sebep olabilmektedir. Sûre bu şerden korunmanın da Yüce Allah'ın Rab, Melik ve İlah isimlerinin insan tarafından gereğince tanınması ve zikredilmesi halinde mümkün olabileceğinin işaretini vermektedir.

Nas Sûresinin ilk üç ayetinde **insan**ların üç defa zikredilmesi Rablerinin onlara çok değer verdiğinin ve en önemli mahlukatı olduğunun işaretidir. Yer ve göklerdeki pekçok şeyin insana hizmet etmesi, onun varlığını sürdürmesi için amade kılınması ve meleklerin ona hizmet anlamında secde ettirilmesi de bu gerçeği ortaya koymaktadır. O halde O'ndan korunma isteyen korunması da Yüce Allah'a aittir. Sığınan da yalnız O'na sığınmakla korunabilecektir. Böylece kişinin bedenî ve ruhî, dünyevî ve uhrevî selameti bu sığınmayla gerçekleşebilecektir. Çünkü bu iki sûre hiçbirşey eksik olmamak üzere tüm şerlerden korumanın, varlık üzerinde tek tasarruf sahibi olan Yüce Allah'a ait olduğu mesajını iletmektedir.

KAYNAKÇA

Ahfeş el-Evsat, Ebu'l-Hasen Sa'id b. Mes'ade, (ö. 215/930), (1990). *Meâni'l-Kur'an* (I-II), (Thk. Hüdâ Mahmûd Kurâ'a), Mektebetu'l-Hâncî, Kahire.

Ahmed Muhtâr 'Abdulhamîd Ömer (ö.1424), (2008). *Mu'cemu'l-Luğati'l-'Arabiyyet'l-Muâsıra* (I-V), Âlemû'l-Kutub, 1.Baskı, Beyrut.

Âlûsî, Ebû's-Senâ Şehâbeddîn Mahmûd b. Abdillâh, (ö.1270/1854), (1415/1995). *Rûhu'l-me'ânî fi tefsîri'l-Kur'ânî'l-Azîm ve's-seb'î'l-Mesânî*, (I-XI), (Thk. Ali Abdülbâri Atiye), Beyrut.

Aydar, Hidayet, (2005). 'Muavvizeteyn' *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul.

Behced, Sâlih Abdülvâhid, (1993). *el-İ'râbü'l-Mufasssal li Kitâbillâhi'l-Murettel*, (I-XII), Dâru'l-Fikr, Amman.

Celaleyn; Celâluddîn Muhammed b. Ahmed el-Mahallî (ö.864/1459) ve Celâluddîn Abdurrahman b. Ebubekir es-Suyûtî (ö.911/1505), (t.y.). *Tefsîru'l-Celâleyn*, Dâru'l-Hadis, Kahire.

Cevherî, İsmâil b. Hammâd, (ö.393/1001), (1987). *es-Sihâh Tâcü'l-Luğa ve Sihâhu'l-Arabiyye*, (Thk.: Ahmed Abdülgafûr Attâr), Beyrut.

Deâs, Ahmed Ubeyd - Humejdân - İsmâil Mahmûd el-Kâsım, (1425/2004). *İ'rabü'l-Kur'ânî'l-Kerîm*, Dâru'l-Münir ve Dâru'l-Fârisî, Dimaşk.

Derviş, Muhyiddin Mustafa b. Ahmed, (1415/1995). *İ'rabü'l-Kur'an ve Beyânühu*, Dâru'l-Yemâme-Dâru İbn Kesîr, Beyrut (I-X), Beyrut.

Ebû Hayyân, Muhammed b. Yusuf b. Ali, (ö.745/1344), (1420/2000). *el-Bahru'l-muhît fi't-tefsîr*, (Thk. Sıtkı Muhammed Cemîl, Dâru'l-Fikr, Beyrut.

Ebu's-Suûd, Muhammed Ebussuud el-İmâdî (ö. 982/1574), (t.y). *İrşâdü'l-'akli's-selîm ilâ mezâyâ'l-Kitâbi'l-Kerîm*, Beyrut.

Ezherî, Ebû Mansûr Muhammed b. Ahmed, (ö.370/980), (2001). *Tehzîbu'l-Luga*, (I-VIII), Beyrut.

Ferrâ, Ebû Zekerriyya Yahyâ b. Ziyâd, (ö. 207/822), (t.y). *Me'ani'l-Kur'an*, (Thk. Ahmed Yusuf en-Necâtî ve diğ.) Mısır.

Fîrûzâbâdî, Ebu't-Tâhir Mecdüddîn Muhammed b. Ya'kûb b. Muhammed el-Fîrûzâbâdî, (ö. 817/1415), (2005). *el-Kâmûsü'l-Muhît*, Beyrut.

Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî, (ö.170/786), (t.y). *Kitâbu'l-Ayn*, (I-VIII), (Thk.; Mehdi el-Mahzûmî, İbrâhîm es-Sâmîrânî), Dâru'l-Mektebeti'l-Hilâl (Beirut).

Harrât, Ahmed b. Muhammed, (2005). *el-Müctebâ min Müşkili İ'râbi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Mecmaü'l-Melik Fahd li't-Tibaati'l-Mushafi's-Şerîf (I-IV), Medine.

<https://acikkuran.com> (erişim tarihi 17.05.2020)

Işık, Emin, (1995). 'Felak sûresi' *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul.

İbn Atiyye, Ebû Muhammed Abdülhak b. Gâlib el-Endelüsî, (ö. 541/1147), (1422/2001). *el-Muharrerü'l-vecîz fî tefsîri'l-kitâbi'l-azîz*, (Thk. Abdüsselâm Abdüş-Şâfiî Muhammed, (I-VI), Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, Beirut.

İbn Dureyd, Ebû Bekr Muhammed b. el-Hasen, (ö.321/921), (1987). *Cemheretü'l-Luga*, (Thk. Remzi Münir Ba'lebekî), (I-III), Dâru'l-İlmi li'l-Melâyîn, 1.Baskı, Beirut.

İbn Fâris, Ebu'l-Hüseyn Ahmed, (ö.395/1004), (1979). *Mu'cemu Mekâyisi'l-Luğa*, (Thk.: Abdüsselam Muhammed Hârûn), (I-VI), Dâru'l-Fikr, Beirut.

İbn Hâleveyh, Ebû Abdillâh el-Huseyn, (ö.370/980), (1360/1941). *İ'râbu selâsîne sûre mine'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Dâru'l-Kütübi'l-Misriyye, (Kâhire).

İbn Kuteybe, Ebu Muhammed Abdullah b. Müslim ed-Dineveri, (ö. 276/889), (1978). *Garîbu'l-Kur'an*, (Thk. Seyyid Ahmed Sakr), Beirut.

İbn Manzûr, el-İfrîkî, Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem, (ö.711/1311), (1414/1993). *Lisânü'l-Arab*, (I-XV), Beirut.

İbn Sîde, Ebu'l-Hasen Alî b. İsmâîl ed-Darîr el-Mürsî, (ö. 458/1066), (2000). *el-Muhkem ve'l-Muhîtu'l-A'zâm*, (I- XI), (Thk. Abdülmecid Hindâvî), Beirut.

İbrâhîm Mustafa, Ahmed ez-Ziyâd, Hâmit Abdülkadir, Muhammed en-Neccâr, (t.y). *el-Mu'cemu'l-Vasiyt*, (Thk.; Mecmeu'l-Lugati'l-Arabiyye), Kahire.

Karaman, Hayrettin- Çağrı, Mustafa- Dönmez, İbrahim Kafi - Gümüş, Sadrettin. (t.y). *Kur'an Yolu Tefsiri*, (I-V), : DİB Yayınları, Ankara.

Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, (ö.671/1273), (1964). *el-Camiu' li Ahkami'l-Kur'an*, (Thk. Ahmed el-Berdûnî ve İbrâhîm Etfeyyîş), (I-XX), Kahire.

Mâtürîdî, Ebû Mansur Muhammed b. Muhammed, (ö.333/944), (2005). *Tefsîru'l-Mâturidî, Te'vîlât-u Ehl-i's-Sünne*, (Thk. Mecdi Baslum) (I-X), Dâru'l-Kütübi'l-İlmîyye, Beirut.

Mevdûdî, Ebu'l-Al'â, (2005). *Tefhîmu'l-Kur'ân* (terc. Muhammed Han Kayani ve Arkadaşları), İstanbul.

Mukâtil, Ebu'l Hasan Mukâtil b. Beşir el-Ezdî el-Belhî, (ö. 150/767), (1423/2002). *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*, (Thk. Abdullah Mahmud Şehâte), (I-V), Beirut.

Nahhâs, Ebu Ca'fer Ahmed bin Muhammed bin İsmâîl, (ö. 338/950), (1421/2000). *İ'râbu'l-Kur'ân*, (Thk. Abdülmümin Halil İbrahim), y.y..

Nesefî, Ebu'l-Berekât Abdullah b. Ahmed en-Nesefî, (ö. 710/1310), (1998). *Medârikü't-Tenzîl ve Hakâiku't-Te'vîl* (Thk. Yusuf Ali Bedîvî), (I-III), Beirut.

Râgîb el-İsfehânî, Ebû'l-Kâsım Huseyn b. Muhammed, (ö. 502/1108), (1412/1992). *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân*, (Thk. Safvan Adnan ed-Dâvudî), Beirut.

Râzî, Fahreddin Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer el-Hasen b. el-Huseyn, (ö. 606/1209), (1420/2000).

Mefâtîhu'l-Ğayb-Tefsîru'l-Kebîr, (I-XXXII), Dâru İhyâi't-Türasi'l-Arabî, (3.baskı), Beyrut.

Râzî, Zeynüddîn Muhammed b. Ebîbekr b. Abdilkâdir, (ö. 666/1268), (t.y). *Muhtâru's-Sihâh*, (Thk. Yusuf eş-Şeyh Muhammed), Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut.

Sâbûnî, Muhammed Ali, (1997). *Safvetü't-Tefâsîr*, Kahire.

Sâfî, Mahmûd, (ö. 1376/1957), (1418/1998). *el-Cedvel fi İ'râbi'l-Kur'ân ve Sarfuhu*, Müessesetü'l-Eymân, (I-XXXI), Beyrût.

Taberî, Ebu Cafer Muhammed İbn Cerîr b. Yezîd, (ö. 310/922), (2000). *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân* (Tahk. Ahmed Muhammed Şakir), Müessesetü'r-Risâle, Kahire.

Ukberî, Ebu'l-Bekâ Abdullah b. el-Huseyn, (ö.616/1219), (t.y). *et-Tibyân fî İ'râbi'l-Kur'ân*, (Thk. Ali Muhammed el-Becâvî), Neşr: İsa el-Bâbi el-Halebî (I-II), y.y.

Yasdıman, Necla, (2012). *30.Cüz Tahlili*, Birleşik Matbaacılık, 3. Baskı, İzmir.

Yaşaroğlu, M. Kâmil, (2006). 'Nâs Sûresi' *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul.

Zebîdî, es-Seyyid Muhammed Murtaza, (ö.1205/1790), (t.y). *Tâcu'l-Arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs*, Dâru'l-Hidâye (Kuveyt),

Zeccâc, Ebû İshâk İbrâhîm b. es-Serî el-Bağdâdî, (ö.311/923), (1408/1988). *Me'âni'l-Kur'ân' ve İ'râbüh*, (I-V), Âlemü'l-kütüb, Beyrut.

Zemahşerî, Carullah Mahmut b. Ömer, (ö. 538/1144), (1407). *el-Keşşaf An Hakaiki't-Tenzil ve Uyûni'l-Ekavil Fi Vucuhi't-Tenzil* (I-IV), Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut.

Zuhaylî, Vehbe, (1418/1995). *Tefsîru'l-Münîr fî Akîdeti ve Şerîati'l-Menhec*, (I-XXX), Dâru'l-Fikri'l-Muâsir, Dımaşk.